



บทที่ 4

การสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์

ภายหลังที่พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ได้พยายามสร้างอำนาจทางการเมืองจนมีอำนาจในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมประมวลราชการแผ่นดิน และตำแหน่งในทางการเมืองโดยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นระยะเวลา 10 ปี อำนาจของพลตำรวจเอกเผ่าเป็นที่ประจักษ์ต่อประชาชนทั่วไป รวมทั้งบรรดาข้าราชการประจำ และบรรดานักการเมืองต่างๆ ในที่สุดพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์มีอันต้องสิ้นอำนาจลงด้วยการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 การสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่านั้นมาจากสาเหตุมาจาก การสนับสนุนกลุ่มอำนาจทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา การรักษาอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. การแข่งขันอำนาจทางการเมืองกับจอมพลสฤษดิ์ การถูกเป็นเป้าโจมตีจากหนังสือพิมพ์ ความไม่พอใจของประชาชนต่อการเลือกตั้ง การอภิปรายทั่วไป การรัฐประหาร 16 กันยายน 2500

การสนับสนุนกลุ่มอำนาจทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา

ปัจจัยอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการเมืองในประเทศไทย และเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของกลุ่มอำนาจทางการเมืองก็คือการแทรกแซงกิจการทางการเมืองภายในประเทศไทยของสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐอเมริกาเลือกประเทศไทยให้เป็นประเทศที่ป้องกันการรุกรานของการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคแถบนี้ เนื่องจากประเทศไทยมีปัจจัยหลายด้านที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกของผู้นำประเทศที่มิโนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ หรือความเข้มแข็งของผู้ทำหน้าที่ควบคุมกรมตำรวจที่เป็นกลไกของรัฐที่ใช้ในการปราบปรามอย่างมีความชอบธรรม เป็นต้น สิ่งต่างๆเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่สหรัฐอเมริกาเลือกประเทศไทย และพร้อมให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่จะสามารถใช้กลไกของรัฐเป็นเครื่องมือให้สิ่งที่สหรัฐอเมริกาคาดหวังเอาไว้ประสบผลสำเร็จ บุคคลที่สหรัฐอเมริกาเลือกสรรได้แก่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ทำให้บุคคลทั้ง 3 สามารถใช้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกามาเป็น

ฐานอำนาจในการสร้างเสริมอำนาจของตนให้เกิดประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการแข่งชิงอำนาจทางการเมือง โดยที่แต่ละฝ่ายพยายามแสวงหาผลประโยชน์จากความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาเป็นของตนให้ได้มากที่สุด

พลตำรวจเอกเผ่า เป็นบุคคลที่สหรัฐอเมริกาเลือกสรรในระยะแรกว่าจะสามารถตอบสนองต่อความปรารถนาของตัวเองได้มาก เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งในการใช้กลไกของรัฐปราบปรามกลุ่มที่นิยม หรือฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์จึงให้ความช่วยเหลือผ่านมาทางพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นจำนวนมากในการก่อสร้างองค์กรตำรวจให้เข้มแข็งเป็นปึกแผ่นโดยความช่วยเหลือในนามของบริษัท ซี ซัปพลาย ที่ให้ความช่วยเหลือทั้งด้านอาวุธ และด้านการส่งคนมาช่วยฝึกการรบนอกแบบให้แก่ตำรวจของไทย นอกจากนี้หัวหน้าหน่วยซี ซัปพลาย ก็นายจอห์น ฮาร์ด กับพลตำรวจเอกเผ่าก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในด้านผลประโยชน์ทางการเงินร่วมกัน นอกจากนั้น ซี ซัปพลาย ยังเป็นหน่วยประสานงานในการติดต่อระหว่างพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์และพวกก๊กมินตั๋งกองพล 93 ที่อยู่ทางภาคเหนือของไทย พวกนี้ได้ทำการค้าฝิ่นโดยมีศูนย์กลางในประเทศไทยเพื่อจัดส่งไปยังที่ต่างๆของโลก นอกจากนี้หัวหน้าหน่วยซี ซัปพลายจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์แล้ว เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาวิลเลียม โคนแวนก็ให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของซี.ไอ.เอ.ในประเทศไทยเป็นอย่างดี และมีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งๆกับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ด้วย หลังจากที่มีการก่อตั้งตำรวจพลร่ม และตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผลสำเร็จแล้ว มีผลทำให้องค์กรซี.ไอ.เอ. มีอิทธิพลมากในประเทศไทยทั้งในวงการตำรวจและในทางการเมือง เพราะสามารถกำหนดทิศทางในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ให้แก่ผู้นำทางการเมืองไทยที่อาศัยความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาเป็นปัจจัยในการส่งเสริมอำนาจของตนเอง อีกทั้งกองกำลังตำรวจตระเวนชายแดน และตำรวจพลร่มเป็นหน่วยรบที่มีประสิทธิภาพสูงสามารถเข้าหลักคั่นต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์บริเวณรอยต่อของประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากการป้องกันประเทศแล้วหน่วยตระเวนชายแดนยังได้รับคำสั่งจากองค์การ ซี.ไอ.เอ. ให้กำจัดกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และทุกกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาล ในปี พ.ศ. 2498 - 2500 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์จึงเป็นนักการเมืองที่มีอิทธิพลมากด้วยความช่วยเหลือขององค์การ ซี.ไอ.เอ. สิ่งที ซี.ไอ.เอ. มีความวิตกเกี่ยวกับตัวของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ก็คือการตกเป็นเป้าในการโจมตีของสื่อมวลชนอย่างมากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องการค้าฝิ่นเถื่อนและประการต่อมาคือความขัดแย้งระหว่างพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ที่มีอำนาจในทางตำรวจกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ที่มีอำนาจในทางทหารนอกจากนั้นยังมีความขัดแย้งในเรื่องการขัดกันของผลประโยชน์ทางการค้า ให้มีการโจมตีพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์อย่างหนักหน่วง

ทั้งในเรื่องของการคอร์รัปชัน และการใช้อิทธิพลทางการเมืองหาประโยชน์ส่วนตัว(จันทร์ภา บุรณฤกษ์, ปิยะนาค บุญนาค, 2521: 150) ความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้นหลังจากการพบปะกันของบุคคลทั้งสอง พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้เชิญจอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์มาพบที่วังปารุสกวัน พันตำรวจเอกพุด บุรณสมภพได้บันทึกเหตุการณ์ในตอนนั้นไว้ว่า พลตำรวจเอกเผ่าได้เชิญจอมพลสฤษดิ์ มาพบที่วังปารุสกวันโดยให้คนถือหนังสือไปเชิญ นับว่าจะจับจอมพลสฤษดิ์ ทั้งสองคนเกิดโต้เถียงกัน และจอมพลสฤษดิ์ก็กล่าวว่ "โธ่โธ่เผ่า มึงจะทำอะไรกูไม่ได้เป็นพินเป็นภยกับมึงหรือ กูมึงจะเป็นผบ.ทบ.ก็เป็นไปได้ ให้อูได้นั่งกินเหล้ามาซาให้สบายดีกว่านะโธ่... อยู่มาอยู่อะไรกับกูเลย " สักครู่ทั้งสองได้ตกลงกัน พลตำรวจเอกเผ่า ได้กล่าวว่า "เฮ้ยโธ่สฤษดิ์ ไปเถอะวะ กูพูดกันรู้เรื่องแล้ว" และหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ได้เดินออกไป พันตำรวจเอกพุด ได้ถามพลตำรวจเอกเผ่าว่า "ท่านครับ ท่านปล่อยเสียเข้าป่าไปไม่ยิง ต่อไปจะไม่มีแผ่นดินอยู่ท่านเตรียมการไว้แล้วหรือครับ" พลตำรวจเอกเผ่าได้ตอบกลับว่า "เออน่า มึงไม่ต้องยุ่งกับกูนะ เรื่องของกู เอาละมึงไม่เคือร้อหรือ" (พุด บุรณสมภพ, 2524: 184)

นายตำรวจอีกคนหนึ่งที่ยืนยันถึงความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายก็คือ พันตำรวจตรี อ่ำรุ่ง สกฤตชนะ ได้กล่าวถึงพลตำรวจเอกเผ่าได้เข้าพบจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพล ป. ได้ถามพลตำรวจเอกเผ่าว่าพร้อมที่จะเป็นนายกหรือยังเผ่าก็ฮือฮ่าๆแต่ไม่พูดอะไร และเมื่อจอมพลสฤษดิ์เข้าพบจอมพล ป. จอมพล ป. ได้พูดว่า " เผ่าเขาจะเป็นนายกจะว่อย่างไร " จอมพลสฤษดิ์ก็มั่งกราบและพูดว่า "ผมขอเป็นข้าท่านแต่ผู้เดียว" (อ่ำรุ่ง สกฤตชนะ, ม.ป.ป: 161)

การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาช่วยสร้างเสริมการรักษาอำนาจของจอมพล ป. ได้เป็นอย่างดี จอมพล ป. จึงมีนโยบายต่างประเทศในการสนับสนุนการต่อต้านคอมมิวนิสต์ นโยบายนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการรักษาอำนาจให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มต่างมากขึ้น(ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526: 98-102)ความช่วยเหลือที่สหรัฐอเมริกามีต่อประเทศไทยนั้น ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศของไทยไม่อาจเป็นอิสระได้นอกจากนั้นยังส่งผลต่อระบบการเมืองภายในประเทศอีกด้วย นอกเหนือจากการมีส่วนเข้าสนับสนุนการสร้างอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ และพลตำรวจเอกเผ่า ซึ่งทั้งสองคนได้เคยเดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาเพื่อที่ได้รับเงินช่วยเหลือ ในปี พ.ศ. 2497 จอมพลสฤษดิ์ได้เดินทางไปขอรับเงินช่วยเหลือถึง 25 ล้านบาท และพลตำรวจเอกเผ่าก็เดินทางไปสหรัฐอเมริกาในปีถัดมาได้รับเงินช่วยเหลือมา 28.2 ล้านบาท จะเห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาสามารถเข้ามาสร้างภาพของความเป็นที่พึงที่ติให้กับผู้นำคนสำคัญของไทยได้เป็นอย่างดี การให้การสนับสนุนกองทัพตำรวจและกองทัพบกนั้นนอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อสร้างประเทศไทยให้เข้มแข็งเพื่อเผชิญหน้ากับอิทธิพลคอมมิวนิสต์แล้ว สหรัฐอเมริกายังจงใจที่จะสนับสนุนอำนาจรัฐเผด็จการของชนชั้น

ปกครองไทย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับการสถาปนาระบอบทุนนิยมเสรีให้ประ โยชน์กับการลงทุน ในต่างประเทศของคนอีกด้วย(ศักดิ์นา ฉัตรกุล, 2526: 128)จอมพล ป. ได้อาศัยการแทรกแซงที่ สหรัฐอเมริกาให้มาในรูปความช่วยเหลือทั้งทางด้านทหารและเศรษฐกิจนี้เพื่อเป็นฐานในการสนับสนุนอำนาจของตน เนื่องจากจอมพล ป. ปราศจากอำนาจในการควบคุมกองทัพ การกลับเข้ามามี อำนาจทางการเมืองด้วยการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงที่ 2 คือพ.ศ. 2491-2500 นี้ จอมพล ป. ไม่อยู่ในฐานะจะสั่งการทางทหารได้อย่างเด็ดขาด เพราะอำนาจได้ถูกกระจายไปยังคณะรัฐ ประหารให้แก่พลเอกผิน ชุณหะวัณเข้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก พลโททาจ กางสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบก พลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์เข้าดำรงตำแหน่งผู้บังคับการ กองพลที่ 1 พลตำรวจตรีเผ่า ศรียานนท์เข้าดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปราม แม้ว่าจอมพล ป. จะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก็ตาม แต่ก็ไม่มีส่วนใน การควบคุมกำลังทหารโดยตรงจึงทำให้ลดบทบาทความสำคัญในกองทัพลงไปมากจะเห็นได้จาก เมื่อถูกทหารเรือจับเป็นตัวประกันเพื่อต่อรองกับรัฐบาลในคราวกบฏแมนฮัตตัน แต่คณะรัฐประหาร 2490 ไม่ยอมเจรจาด้วยกลับประกาศให้จอมพล ป.เสียดละตัวเอง เพื่อป้องกันการข่มขู่จากทหารเรือ และสั่งให้ดำเนินการตอบโต้อย่างรุนแรงด้วยการสั่งให้เครื่องบินถล่มเรือรบหลวงศรีอยุธยาที่จอมพล ป. ถูกจับเป็นตัวประกันอยู่(ประจัน ริกพงษ์, 2520: 305) นับเป็นปฏิบัติการที่ค่อนข้างที่จะเข็ม โหดพอสมควรกับการปฏิบัติต่อบุคคลสำคัญของชาติในขณะนั้น ซึ่งจอมพล ป.ได้ตระหนักใน ข้อนี้เป็นอย่างดีและเคยคิดที่จะเข้าดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทนจอมพลผิน ชุณหะวัณเมื่อ ครั้งจอมพลผินตัดสินใจลาออกจากผู้บัญชาการทหารบกในปี พ.ศ. 2497 และนำความเข้าปรึกษา ทหารเรือกับจอมพล ป. จอมพล ป. มีความประสงค์ที่จะขอเป็นผู้บัญชาการทหารบกเสียเอง โดยให้ เหตุผลว่าถ้าให้ผู้อื่นมาครองตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก แล้วจะเดือดร้อนในภายหลัง(ผิน ชุณหะ วัณ, 2516: 98)และในที่สุดจอมพลผินก็ยกตำแหน่งนี้ให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สหรัฐอเมริกา เองก็มีความชื่นชมในตัวของพลตำรวจเอกเผ่า แต่สหรัฐอเมริกาเองกลับไม่ต้องการให้พลตำรวจเอก เผ่าขึ้นมาแทนที่จอมพล ป. เนื่องจากเหตุผลที่ว่าในระยะหลังพลตำรวจเอกเผ่ามักจะใช้ความรุนแรง ในการปราบปรามภายในประเทศ อันจะส่งผลให้เกิดการต่อต้านของประชาชนและจะเกิดความไม่ มั่นคงในประเทศขึ้น เปิดโอกาสให้คอมมิวนิสต์สามารถแทรกแซงประเทศไทย ได้อย่างง่ายขึ้น จอมพลสฤษดิ์เองก็เก็บตัวเงียบไม่ยอมแสดงบทบาทว่ามีความสนใจทางการเมือง สหรัฐอเมริกาจึง ไม่มีทางเลือกที่จะสนับสนุนจอมพล ป. เพื่ออ่วงดุลอำนาจในประเทศ จอมพล ป. ได้รับความ มั่นใจเพิ่มขึ้นจากการที่ได้รับคำเชิญจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้เดินทางไปเยือนประเทศ สหรัฐ อเมริกาเองก็มีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสถานภาพประเทศของตนในการเป็นผู้นำในโลกเสรีเช่นกัน

จอมพล ป. ได้แสดงให้เห็นสหรัฐอเมริกาประจักษ์ถึงความพยายามของรัฐบาลของตนเองในการต่อต้านคอมมิวนิสต์เพื่อเรียกร้องการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา โดยการไปกล่าวขอบคุณความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในสภาองเกรส และได้ประกาศว่าประเทศไทยจะขึ้นอยู่กับสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสได้พบกับรัฐมนตรีต่างประเทศนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลสเพื่อขอความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น และยังได้ร่วมติกออล์ฟกับผู้นำของประเทศคือประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ อันเป็นการแสดงศักยภาพของตัวเองที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้หนุนหลังอยู่ ต่อจากนั้นยังเดินทางไปยังประเทศสเปน ประเทศตะวันตกอื่นๆ และประเทศอังกฤษ แต่จะหลีกเลี่ยงไปยังประเทศที่สหรัฐอเมริกาไม่ชอบได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศพม่า และประเทศอินเดียนซึ่งเป็นประเทศที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นประเทศไมฝักใฝ่ฝ่ายใด การเดินทางในครั้งนี้ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่จอมพล ป. มากกว่าการขอความช่วยเหลือที่เพิ่มขึ้นเสียอีก

การรักษาอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ทิบุตรสงคราม

หลังจากการกลับจากการเดินทางไปต่างประเทศแล้ว ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ จอมพล ป. ประกาศว่าจะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยที่จอมพล ป. ตระหนักว่าการจะรักษาอำนาจทางการเมืองของตนได้นั้น ก็มีเพียงหนทางเดียวก็คือวิถีทางประชาธิปไตย โดยการเลียนแบบประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ จอมพล ป. ได้เริ่มการไขแก้กฎหมายอย่างจริงจัง การให้มีการสัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ รวมทั้งการให้พูดในที่สาธารณะเพื่อวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้นั้น แนวความคิดดังกล่าวเป็นการจำลองพฤติกรรมประชาธิปไตยเพื่อปลูกจิตสำนึกของประชาชน แต่ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียอยู่ในการกระทำเดียวกัน ในข้อดีก็คือประชาชนมีสำนึกในความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นเท่าใด ก็จะเป็นฐานสนับสนุนอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. ในการแข่งขันกับจอมพลสฤษดิ์ และพลตำรวจเอกเผ่ามากขึ้นเท่านั้นเพราะทั้งสองฝ่ายต่างมีฐานอำนาจทั้งทหารและตำรวจ ที่เข้มแข็งผัดกับจอมพล ป. ที่ปราศจากอำนาจเหล่านั้น จอมพล ป. จึงต้องเข้าหาประชาชนเพื่อใช้เป็นฐานอำนาจ จอมพล ป. ได้กล่าวว่าประชาธิปไตยคือประชาชน ทหารไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง และไม่ควรมุ่งเกี่ยวกับธุรกิจที่มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทหารควรอยู่ในฐานะเป็นกลางทางการเมือง การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ล้ำสมัย นอกจากการประกาศดังกล่าวแล้วจอมพล ป. ยังได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยก็คือ ให้มีการยกเลิกสิทธิพิเศษทางการค้าของคณะรัฐมนตรี ยกเลิกการควบคุมหนังสือพิมพ์จากตำรวจ และสั่งให้ตำรวจอนุญาตให้มีการพูดไฮด์ปาร์กได้ (Darling, 1965: 139-140) พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบาย

ประชาธิปไตยของจอมพล ป. ประชาชนสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้ในที่สาธารณะ โดย
ใช้บริเวณท้องสนามหลวงเป็นที่แสดงออกทางความคิด หลังจากที่ได้รับความกดดันจากการ
ปกครองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และการปราบปรามศัตรูทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่าที่
ใช้วิธีการปราบปรามอย่างเหี้ยมโหด ประชาชนได้มีช่องทางที่จะประณามการกระทำเหล่านั้น
จอมพล ป. มีความฉลาดที่จะผลักดันความรับผิดชอบจากการปราบปรามศัตรูทางการเมืองที่เกิดขึ้นให้
ตกอยู่กับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์แต่เพียงผู้เดียว และเพิ่มกระแสความเกลียดชังของประชาชน
ให้มากยิ่งขึ้นจนบางครั้งได้รับการโจมตีจากนักพูดก่อนข้างรุนแรง ร้อยตำรวจเอกชาญ กระตูกฤกษ์
นักพูดคนสำคัญคนหนึ่งซึ่งในที่สุดถูกพลตำรวจเอกเผ่า สั่งจับในข้อหาหมิ่นประมาท ร้อยตำรวจเอก
ชาญ ได้กล่าวในการพูดที่สนามหลวงไว้ว่า

"พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นนุรุษแห่งเหล็กเพชร และเป็นมหาบุรุษที่ประชาชน
ทั้งเกลียดทั้งกลัวที่สุด ถ้าข้าพเจ้าเป็นผู้ที่มีอำนาจ ข้าพเจ้าจะจับเขาผู้นี้มาแขวนที่
ต้นมะขามแล้วเชือดเนื้อเถื่อนหนังที่ละจันๆจนขาดใจตายไปเลย เนื่องจากบุคคลผู้นี้
มักใหญ่ใฝ่สูงวางแผนที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีและจับนายพลคนหนึ่ง แต่แผนการ
แตกสลายเสียก่อนบ้านเมืองจึงได้เปลี่ยนแปลงมาเช่นนี้" (สารเสรี 24 ธันวาคม 2495)

พลตำรวจเอกเผ่า หลังจากเป็นฝ่ายตั้งรับการโจมตีดังกล่าว ก็เริ่มเปิดเกมรุกโดยอาศัย
การไฮด์ปาร์กเป็นเครื่องมือเช่นเดียวกับที่ตนเองโดนกระทำมาในการโจมตีฝ่ายตรงกันข้าม การส่ง
คนไปทำการก่อวินาศกรรมให้เกิดความวุ่นวายในการชุมนุมทางการเมืองเพื่อหาทางในการใช้กำลังในการ
ระงับเหตุการณ์ นายบุญยัง ตันธนะวิทย์นักพูดคนหนึ่งได้ถูกตำรวจนอกเครื่องแบบพลตำรวจ
ประเสริฐ เพชรไทยขึ้นไปแทงจนได้รับบาดเจ็บสาหัส หนังสือพิมพ์สารเสรีได้ลงข่าวการกระทำที่
เหี้ยมโหดอย่างต่อเนื่อง จอมพล ป. ได้ตอบกระทู้ในสภาถึงการกระทำว่ามีความเสียใจมาก และเป็น
การกระทำเยี่ยงคนร้ายใจอำมหิต ซึ่งผู้นับถือพุทธศาสนาไม่น่าจะมีเพราะทำแบบโจรทมิฬ(สารเสรี
24 ธันวาคม 2498) การให้เสรีภาพแก่การพูดไฮด์ปาร์กได้เป็นที่นิยมของประชาชนมากในขณะ
นั้นทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด ขณะเดียวกันการให้เสรีภาพอย่างไม่จำกัดได้สร้างความวุ่นวาย
ให้แก่บ้านเมืองเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย
ของประชาชนไม่ว่าจะเป็นการเดินขบวนก็ดี หรือการอภิปรายอย่างไร้ขอบเขต

ต่อมาเมื่อเกิดกบฏหมายพรรคการเมือง จอมพล ป. มีความต้องการที่จะลดอายุผู้มีสิทธิใน
การเลือกตั้ง และข้อกำหนดทางการศึกษา ได้มีผู้ที่แสดงความไม่เห็นด้วย จอมพล ป. ได้แสดงความ
กล้าหาญโดยขู่ว่าจะลาออก นอกจากนั้นยังมีความต้องการให้ข้าราชการใกล้ชิดกับประชาชน

กระตุ้นให้จังหวัดใหญ่จัดตั้งสภาจังหวัดเพื่อให้เห็นถึงความเดือดร้อนของประชาชน อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยของจอมพล ป. ก็คือการกำจัดอำนาจที่มากมายของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์และแสดงให้ประชาชนเห็นถึงความพยายามที่จะลดอำนาจของพลตำรวจเอกเผ่า เพื่อให้ประชาชนเกิดความรักและศรัทธาในตัวเอง ทศกศิกของประชาชนต่อตำรวจนั้นเป็นไปในทางลบ คราวใดก็ตามที่ จอมพล ป. ไปยืนอยู่ในทิศทางตรงข้ามกับพลตำรวจเอกเผ่า ก็จะสามารถเรียกความรักความเชื่อมั่นของประชาชนได้ เมื่อมีข่าวในทางที่ไม่ดีเกี่ยวกับการให้สินบนของตำรวจในการนำจับผิดเป็นจำนวนมากถึง 1 ล้านดอลลาร์ ซึ่งพลตำรวจเอกเผ่าดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังอีกตำแหน่งหนึ่งนั้น ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ในเรื่องการให้สินบนนำจับผิดกันอย่างมากมาย จอมพล ป. ได้ฉวยโอกาสในขณะที่นั้นช่วงชิงความได้เปรียบเรียกคะแนนนิยมจากประชาชนด้วยการปลดพลตำรวจเอกเผ่า ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังขณะที่พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เดินทางไปต่างประเทศเพื่อไปเจรจาเงิน ในขณะที่นั้นได้เกิดความตึงเครียดระหว่างบุคคลทั้งสองขึ้น หลังจากที่ถูกขับจากต่างประเทศแล้ว พลตำรวจเอกเผ่าได้ยื่นใบลาและไม่ไปทำงานในคณะรัฐมนตรีเป็นเวลาหลายวัน และได้กล่าวปรารภเป็นเชิงน้อยใจกับนายตำรวจที่ใกล้ชิดในการกระทำของจอมพล ป. ที่ทำกับตนเอง (ฮาร์จ สกูดริตนะ, ม.ป.ป: 45)

กระแสความขัดแย้งเริ่มปรากฏชัดขึ้นอีกในเดือนมีนาคม พ.ศ.2499 เมื่อมีการออกแถลงการณ์ของผู้ใช้นามว่าคณะรัฐประหารขึ้นผู้น้อยถูกส่งออกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ 2-3 ฉบับ คำแถลงการณ์นั้นได้กล่าวตำหนิติเตียนบุคคลชั้นผู้ใหญ่ในคณะรัฐประหาร นับตั้งแต่นายกรัฐมนตรี มาถึง นายวรการบัญชา พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์มีสาระสำคัญดังนี้

1. ตามที่มีข่าวลือว่านายพลตำรวจเอกเผ่า จะบุกเข้าจับพลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์และจอมพล ป. พิบูลสงคราม เพื่อแย่งตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นความจริงหรือไม่
2. กรณีนายวรการบัญชา มีเรื่องบาดหมางส่วนตัวกับจอมพลผิน ชุณหะวัณจนเกิดขงให้แตกแยกกันระหว่างพลเอกสฤษดิ์ ฝ่ายหนึ่ง กับนายพลตำรวจเอกเผ่า และจอมพลผิน อีกฝ่ายหนึ่ง ควรประนีประนอมกันเสีย และให้นายวรการกลับไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจตามเดิม
3. ขอให้เลิกการแบ่งแยกตำแหน่งงานหาทุนเพื่อสร้างอิทธิพลส่วนตัว ควรจัดตั้งเป็นทุนกองกลางของคณะรัฐประหารขึ้น
4. ควรเลิกการสนับสนุนหรือขจัดบุคคลภายนอกที่เข้ามาแทรกแซงหรือฉวยโอกาสทำให้อคณะรัฐประหาร ต้องพลอยมัวหมองเสียหายไปด้วย

5. ควรให้มีการตั้งพรรครัฐประหาร ท่านจอมพลไม่ควรกีดกันและขกพรรคพวกโดยเฉพาะพรรคธรรมาธิปัตย์ ซึ่งแสดงว่าไม่ประสงค์จะเห็นคณะรัฐประหารเป็นปึกแผ่น

6. ขอให้ท่านจอมพลเลิกสนับสนุนพรรคธรรมาธิปัตย์ ให้ผู้ใหญ่ในคณะรัฐประหารทุกคนสามัคคีรวมกำลังกันเป็นกลุ่มก้อน เพื่อต่อสู้กับศัตรูของท่านจอมพลคือพวกเจ้าที่กำลังก่อหวอดขึ้น(สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ มีนาคม 2499: 3)

ประเด็นที่กล่าวหาพุ่งตรงไปที่นายวรการบัญชา และหนังสือพิมพ์สารเสรีที่มีพลตรีเนตร เขมะโยธินอดีตรัฐมนตรีในคคิกบฏเสนาธิการ ว่ามีส่วนสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในคณะรัฐประหารและมีส่วนทำให้ค่านิยมของคณะรัฐประหารในสายตาประชาชนเป็นไปในทางลบด้วยการโจมตีการทำงานของตำรวจอย่างต่อเนื่อง นายวรการบัญชาได้ออกมากล่าวตอบโต้ข้อกล่าวหาของคณะรัฐประหารชั้นผู้น้อยที่โจมตีว่ามีความโกรธเคืองกับจอมพลผิน ชุณหะวัณ เรื่องแย่งผลประโยชน์ในกระทรวงเศรษฐการ ถึงสาเหตุที่ออกไม่ไว้เป็นเรื่องการแย่งชิงผลประโยชน์แต่เป็นการที่ถูกคณะกรรมการมาคอยควบคุมการทำงาน ส่วนเรื่องที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนยุบให้พลตำรวจเอกเผ่า แตกกับจอมพลสฤษดิ์ นั้นนายวรการบัญชาได้กล่าวว่า

" ..ตอนหลังๆคุณเผ่ามีงานมากไม่ค่อยได้พบกันบ่อยนัก ส่วนคุณสฤษดิ์งานน้อยเพราะรับผิดชอบงานด้านเดียว เคยชวนผมไปกินเหล้า และสนทนาความประสาเพื่อนแต่ก็มีคนพูดกันจะหักโค่นใครต่อใครอีกเพื่อยึดอำนาจ เมื่อเร็วๆนี้ คุณสฤษดิ์ชวนผมไปเที่ยวเมืองกาญจน์เมื่อครั้งที่เขาไปตรวจชายแดนเท่านั้นแหละ คุณ เกิดมีบัตรสนเท่ห์ไปถึงคุณเผ่าว่า คุณสฤษดิ์กับผมคิดกบฏอีก โดยคุณสฤษดิ์เป็นฝ่ายกำลังผมเป็นฝ่ายสมอง คุณเผ่าได้ส่งบัตรสนเท่ห์นี้ไปให้คุณสฤษดิ์ ดูพร้อมกับแทงว่าอ่านแล้วฉีกเสีย "(สารเสรี 12 มีนาคม 2499) และนายวรการบัญชาอ้างกล่าวอีกว่าผู้ตั้งผู้บัญชาการยุบให้จอมพลสฤษดิ์ แตกกับพลตำรวจเอกเผ่า แต่ก็ไม่ยอมเปิดเผยโดยอ้างถึงมารยาททางสังคม

ในขณะที่เดียวกันจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็เริ่มแสดงอำนาจของตนด้วยการประกาศว่าจะไม่มีการใช้กองกำลังของทหารและตำรวจ ยกเว้นเกิดสงครามหรือมีการปฏิวัติรัฐประหาร การกระทำดังกล่าวของจอมพล ป. ทำให้ประชาชนชื่นชอบ สถานการณ์ต่างๆที่เกิดจากการกระทำของจอมพล ป. ทำให้จอมพล ป. เกิดความกล้าที่จะสร้างความแข็งแกร่งให้แก่อำนาจของตนเองระหว่างคู่แข่งขึ้นอีก 2 คน และรู้ว่าวิธีที่จะรักษาอำนาจไว้ให้ได้นั้นก็โดยการลดอำนาจของพลตำรวจเอกเผ่า ซึ่งเป็นค้ำเหตของความรู้สึกที่ต่อต้านรัฐบาลของประชาชน และเพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน จอมพล ป. รู้สึกว่าความนิยมชมชอบที่ประชาชนมอบให้ นั้นมาจากการปฏิรูปประชาธิปไตยของเขานั่นเอง เพื่อที่ว่า จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งในโอกาสต่อไป

(Darling, 1965: 146) จอมพล ป. จึ่งหันเข้าหามวลชนด้วยการเน้นการพัฒนาด้านวัฒนธรรม ศิลป
 ศาสตร์ และพยายามสร้างภาพการปกครองของตนเองเป็นแบบสมัยพ่อนุรรมท่าแห่ง คือเป็นการ
 ปกครองแบบพ่อกับลูก ซึ่งจอมพล ป. ได้ให้หลวงวิจิตรวาทการเขียนบทละครเรื่องอนุภาพพ่อนุ
 รรมท่าแห่งเพื่อแสดงต่อประชาชน และต้องการสร้างภาพจินตนาการของการปกครองแบบพ่อกับลูก
 ของพ่อนุรรมท่าแห่งให้แก่ประชาชน นอกจากนั้นจอมพล ป. ยังเสริมรูปแบบในการตอกย้ำ
 ความรู้สึกของประชาชนด้วยการตั้งกระทรวงวัฒนธรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทย
 เน้นความกตัญญูต่อบิดามารดา เคารพผู้อาวุโส และยังห้ามเล่นละครวิทยุที่ชวนเศร้าหรือพูดถึงเรื่อง
 ความรักที่ผิดกับการยึดถือของไทย บทบาทที่เด่นชัดมากนอกเหนือจากการปฏิสังขรณ์วัดที่มีเป็น
 จำนวนที่มากมายนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2494-2499 จอมพล ป. ได้ปฏิสังขรณ์วัดถึง 3,096 วัดด้วยกัน
 และนอกเหนือจากนั้นในการแสดงตนเป็นพุทธศาสนูปถัมภกที่สำคัญก็คือการจัดงานฉลองครบรอบ
 25 พุทธศตวรรษ ซึ่งมีการสร้างพุทธมณฑลมีการบวชพระ 2,500 รูป สร้างพระพุทธรูปทองคำ
 2,500 องค์ ในงานดังกล่าวได้มีการเชิญผู้นำประเทศเพื่อนบ้านมาร่วมงาน เพื่อประกาศอำนาจและ
 บารมีการเป็นผู้นำประเทศในสายตาของประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากการแสดงตนเป็นพุทธ
 ศาสนูปถัมภกแล้ว ยังมีการเผยแพร่ความเลวร้ายของลัทธิคอมมิวนิสต์ บางครั้งก็ใช้ถ้อยคำในการเผยแพร่
 จอมพล ป. ได้พยายามสร้างภาพของผู้นำในสายตาประชาชนที่จะหลีกเลี่ยงหนีจากการแก่งแย่ง
 อำนาจทางการเมือง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลตำรวจ
 เอกเผ่า ศรียานนท์ (พรภิรมย์ (เอี่ยมธรรม) เชียงกูล, 2535: 130)

การแข่งขันทางการเมืองกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

คู่แข่งคนสำคัญอีกคนหนึ่งในการครองอำนาจทางการเมืองของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียา
 นนท์ก็คือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นเพื่อนที่ร่วมกันทำการรัฐประหารมาด้วยกัน และเป็น
 บุคคลที่จอมพล ป. พินุดสงครามสนับสนุนให้ขึ้นมาครองอำนาจในกองทัพบกซึ่งมีจอมพลผิน ชุณห
 ะวัณเป็นผู้บัญชาการทหารบกอยู่ จอมพลสฤษดิ์ ได้รับตำแหน่งสำคัญๆเช่นผู้บัญชาการทหารบก
 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ด้วยเหตุที่เป็นคนที่มีความสามารถและมีผลงานดีเด่นในการ
 ปราบปรามกบฏครั้งสำคัญๆได้เป็นผลสำเร็จ เป็นผู้ที่มิบุกลึกเข้มแข็ง เป็นคนจริงและมีความซื่อ
 จึงเป็นที่ไว้วางใจให้เข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญๆทางการเมืองและการทหาร (เทียน อันธฤทธิ,
 2524:88) ในระยะแรกจอมพลสฤษดิ์ ไม่ได้มีวิ้วแววในการที่จะขึ้นมาครองอำนาจทางการเมืองเท่าใดนัก
 เพราะมีแต่สร้างฐานอำนาจในกองทัพบกอยู่ จอมพล ป. ได้สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์เป็นอย่างมาก

จะเห็นได้จากการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ทางการทหารและทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วจนมีตำแหน่งถึงจอมพลและมีตำแหน่งหน้าที่การงานขึ้นมาทัดเทียมกับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ในปี พ.ศ. 2494 ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี พลตำรวจเอกเผ่า ก็ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีเช่นกัน จอมพล ป. พิบูลสงครามได้ให้ตำแหน่งหน้าที่การงานบุคคลทั้งสองเท่าเทียมกันเสมอมา แต่ติดอยู่ที่ว่ายศในทางตำรวจไม่มียศจอมพล คงมีแต่ทางทหารดังนั้นจอมพลสฤษดิ์จึงเหนือกว่าพลตำรวจเอกเผ่า ในเรื่องยศตำแหน่งอยู่บ้าง และเมื่อจอมพลผิน ชุณหะวัณสละอำนาจในกองทัพก็นับเป็นวันที่จอมพลสฤษดิ์ได้รับอำนาจในกองทัพยกอย่างเต็มที่ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2497 กองทัพบกได้รับการดูแลเอาใจใส่โดยมีการเร่งพัฒนาการจัดระบบในกองทัพ หลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทย กองทัพบกก็ได้เริ่มเอาแบบแผนที่ทางกองทัพบกสหรัฐ ที่ให้ความช่วยเหลือมาใช้ สหรัฐอเมริกามีส่วนเป็นอย่างมากในการปรับปรุงกองทัพไทยให้ทันสมัย ในปี พ.ศ. 2495 ได้มีการส่งนายทหารไปฝึกหัดที่สหรัฐอเมริกา และได้จัดให้มีกรมเสนารธิการขึ้นใหม่ตามแบบสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ(ทักษ์ เถลิงเกียรติ, 2526: 119)

แม้ว่าจอมพลผิน ชุณหะวัณเป็นผู้บัญชาการทหารบกจนถึงปี พ.ศ.2497 จอมพลผินก็ไม่ได้สนใจในการพัฒนากองทัพเท่าใดนัก จะมุ่งแต่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ องค์การทหารสามัคคีซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของจอมพลผินได้แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าข้าวโดยองค์การทหารสามัคคีได้เข้าควบคุมรถบรรทุกสายตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งส่งข้าวเข้ากรุงเทพฯ ร่วมกับสมาคมโรงสีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้มีการวางตำแหน่งทางการเมืองให้กลุ่มของตนเข้าควบคุมตำแหน่งสำคัญที่เกี่ยวกับทางเศรษฐกิจ พลเอกศิริ ศิริโยธินได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2494 และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2497 พันเอกประมาธ อติเรกสาร ได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมในปี พ.ศ. 2494 และต่อมาได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตัวจอมพลผินเองได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร การวางตำแหน่งบุคคลในคณะรัฐบาล กลุ่มผิน-เผ่าได้เข้าดำรงตำแหน่งสำคัญๆในรัฐบาลเพื่ออาศัยตำแหน่งหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์และคอยพิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มของตน แต่กลุ่มของจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์เองได้ให้ความสำคัญแก่การสร้างฐานอำนาจในกองทัพมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้ในทางเศรษฐกิจ แม้ว่ากลุ่มของตนจะมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง บุคคลสำคัญที่จอมพลสฤษดิ์ให้ความไว้วางใจในร่วมกันสร้างอำนาจในกองทัพก็ได้แก่ พลเอกถนอม กิตติขจร พลเอกประภาส จารุเสถียร และพลเอกกฤษณ์ สีวะรา บุคคลเหล่านี้ได้ถูกวางตัวในตำแหน่งที่สามารถควบคุมกำลังในกองทัพบกได้ การปฏิวัติรัฐประหารและการก่อการกบฏที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งมีส่วนทำให้อำนาจทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์เข้มแข็งขึ้น และสามารถเข้า

แทรกแซงทางการเมืองได้อย่างชอบธรรม อาจกล่าวได้ว่าการปฏิวัติรัฐประหารมีส่วนทำให้อำนาจทหารเหนือกว่าทางฝ่ายพลเรือน และทำให้ทหารมีส่วนในการกำหนดทิศทางในทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยทหารที่มีความสำคัญทางการเมืองมากที่สุดและเป็นฐานอำนาจที่สำคัญในกองทัพก็คือกรมทหารราบที่ 1 ของกองพล 1 ซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกองทัพบกภาคที่ 1 ซึ่งเป็นศูนย์รวมของบรรดาอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นกำลังที่คอยประคับประคองเสถียรภาพรัฐบาลตลอดมา เพราะนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา กรมทหารราบที่ 1 กลายเป็นหน่วยกำลังหลักของการปฏิวัติรัฐประหาร ผู้ดำรงตำแหน่งในส่วนที่คุมกำลังในเขตกรุงเทพฯ สามารถยึดกุมตำแหน่งสำคัญในกองทัพและในทางการเมือง ดังนั้นการเข้าควบคุมกองกำลังดังกล่าวจึงมีส่วนสนับสนุนเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม อีกทางหนึ่ง นอกเหนือไปจากการใช้อำนาจตำรวจในการควบคุมทางการเมือง เพราะกองกำลังทหารนี้ถูกใช้ในการปราบกบฏครั้งสำคัญในหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลคงอยู่ได้ และเป็นฐานอำนาจให้แก่รัฐบาลอย่างมั่นคง

การรัฐประหารในปี 2490 นั้น คณะรัฐประหารได้รับความร่วมมือจากพันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ซึ่งเป็นผู้บังคับการกรมอันเป็นกำลังหลักในการทำรัฐประหาร ซึ่งหลังจากการทำรัฐประหารจอมพลสฤษดิ์ได้รับพระราชทานยศเป็นพลตรีหลังจากนั้นเพียงวันเดียว ส่วนนายทหารอื่นก็มี พันโทบุญญิต เทพหัสดินทร์ ฅ.อยุธยา รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1, พันโทสุรใจ พุทธิภัย เสนาธิการทหารราบที่ 1, พันโทประภาส จารุสเสถียร ผู้บังคับกองพันที่ 1 กรมทหารราบที่ 1 พันโทตรี บุญยะกนิษฐ์ผู้บังคับกองพันที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 พันโทชลอ จารุกิตส์ผู้บังคับกองพันที่ 3 กรมทหารราบที่ 1 สำหรับพันเอกถนอม กิตติขจรดำรงตำแหน่งผู้บังคับการนักเรียนนายร้อยซึ่งมีกองกำลังถึง 3 กองพัน ต่อมาพันเอกถนอม กิตติขจรย้ายไปคุมกำลังสำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ กรมทหารราบที่ 11

ในปี พ.ศ. 2492 พลตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ 1 พันเอกประภาส จารุสเสถียร เป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1

ในปี พ.ศ. 2494 พลโทสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เลื่อนขึ้นเป็นแม่ทัพภาคที่ 1 พันเอกถนอม กิตติขจร ได้เลื่อนยศเป็นพลตรีและได้เป็นผู้บัญชาการกองพลที่ 1 แทนพลโทสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ในปี พ.ศ. 2495 พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เลื่อนเป็นรองผู้บัญชาการทหารบก

ในปี พ.ศ. 2497 พลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้เป็นผู้บัญชาการทหารบก พลโทถนอม กิตติขจร ได้เป็นแม่ทัพภาคที่ 1

ในปี พ.ศ. 2500 ก่อนการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พลเอกสฤษดิ์ ณะรัชต์ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลเอกถนอม กิตติขจรเป็นรองผู้บัญชาการทหารบก และพลโทประภาส จารุเสถียร เป็นแม่ทัพกองทัพภาคที่ 1

จะเห็นได้ว่าเส้นทางอำนาจในกองทัพของบุคคลทั้งสามได้ถูกวางจัดเตรียมไว้เป็นอย่างดีและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผู้น้อยก็อาศัยรุ่นพี่ในการช่วยสนับสนุน รุ่นพี่ก็อาศัยรุ่นน้องเป็นฐานอำนาจในกองทัพให้แก่ตน ทั้งพลเอกถนอม และพลโทประภาสล้วนแต่เป็นทรัพยากรทางการเมืองอย่างสำคัญในการเสริมสร้างฐานะของจอมพลสฤษดิ์ให้เข้มแข็งขึ้น(ประจัน รักพงษ์, 2520: 308) จอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์เองก็ไม่กล้าที่จะผลไปจากอำนาจ แม้แต่การเป็นนายกรัฐมนตรี จอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ก็ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกอยู่ตลอดเวลาจนถึงอสัญกรรมเมื่อ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมกำลังในกองทัพก็คือ การเกาะกลุ่มอย่างแน่นหนาของบุคคลทั้งสาม ที่ได้เข้าควบคุมกองกำลังสำคัญ ในกรมทหารราบที่ 1 กองพล 1 และกองทัพภาคที่ 1 การควบคุมในกองทัพภกได้ถูกบุคคลกลุ่มนี้ได้สร้างฐานสนับสนุนในหน่วยทหารที่เป็นกำลังหลักอย่างแน่นแฟ้นและต่อเนื่องมาตลอด 15 ปี จอมพลสฤษดิ์ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพกองทัพภาคที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2493-2495 จอมพลถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ. 2497-2500 และจอมพลประภาส จารุเสถียร ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500-2503 นอกจากนั้นบุคคลอีกคนหนึ่งที่ได้รับการวางตัวให้เป็นฐานสนับสนุนก็คือพลเอกกฤษณ์ สีวะรา เส้นทางการเติบโตทางกองทัพของพลเอกกฤษณ์ สีวะราก็เริ่มที่กรมทหารราบที่ 1 โดยเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 ในปี พ.ศ.2496-2500 เป็นผู้บัญชาการกองพลที่ 1 ในปีพ.ศ. 2500 -2505 และเป็นแม่ทัพภาคที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506-2509(รัชอนันต์ สมุทวณิช, 2525: 75-81)

นอกจากการสร้างฐานอำนาจในกองทัพของจอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ จะค่อนข้างมั่นคงแล้ว จอมพลสฤษดิ์ จอมพลถนอม จอมพลประภาส และพลเอกกฤษณ์ ที่ถูกเรียกว่ากลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ได้ทำการแข่งขันหาผลประโยชน์กับกลุ่มชอชราชครู เพื่อให้เป็นฐานรองรับฐานะแห่งการมีอำนาจทางการเมือง และการสร้างความร่ำรวยให้แก่กลุ่มเทเวศร์ของตน ด้วยการเข้าควบคุมสำนักงานสลากกินแบ่งของรัฐบาล และดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารขององค์การทหารผ่านศึก และบริษัทต่างๆอีกไม่น้อยกว่า 22 บริษัท ได้เข้าควบคุมธนาคารหลายแห่งได้แก่ ธนาคารเอเซียฯ สหธนาคารกรุงเทพฯ และธนาคารแหลมทอง เป็นฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม นอกจากนั้นยังได้สร้างธุรกิจส่วนตัวของตนขึ้นในภาคการเงิน พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม การแข่งขันกันหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ก็เป็นสาเหตุที่สำคัญสาเหตุหนึ่งนอกเหนือไปจากทางการเมือง ที่ทำให้ความขัดแย้งของทั้งสองกลุ่มขยายตัวออกไป

ในระยะแรกฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ไม่ค่อยเติบโตนัก เนื่องจากตำแหน่งทางการเมืองที่กลุ่มได้รับส่วนใหญ่ไม่ได้คุ้มครองหรือหน่วยงานที่มีกิจกรรมหรือบทบาททางเศรษฐกิจเท่าใดนัก ซึ่งผิดกับกลุ่มชอชราชครูที่มักจะได้ตำแหน่งที่ควบคุมทางเศรษฐกิจในอัตราส่วนที่มากกว่า แต่ระยะต่อมาฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์เริ่มดีขึ้น เพราะธุรกิจของจอมพลสฤษดิ์อาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองและการเมืองในการดำเนินธุรกิจส่วนตัว(วรวิภา ตันติรัตนไพศาล, 2532: 15) ได้แก่ ธนาคารเอเชีย บริษัท รัชต์ก่อสร้าง บริษัทรัชต์ศิลา บริษัทรัชต์เคมรีโอ รัชต์ประกันภัย รัชต์สากลการค้า ธนาคารพิมพ์ไทยเซฟวิ้งทรัสต์ และกรุงเทพใหม่ไทย นอกจากนี้ยังมีธุรกิจในความคุ้มครองอีกได้แก่ ธนาคาร แหยมทอง ธนาคารไทยท努 สหธนาคารกรุงเทพ บริษัทคลังสินค้าน้ำมันประกันภัย บริษัทนครหลวง ประกันภัย บริษัทถ่านและน้ำมันไทย บริษัทอุทธรณ์ไทย บริษัทไทยแลนด์สตีล บริษัทสหขนส่ง ทางน้ำ บริษัทโลหะกิจภาสพานิช และบริษัทบุญญะไทย (พรภิรมณ์ เชียงกูล, 2535 : 138)

ลักษณะในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเทเวศร์ก็มีวิธีการไม่ต่างจากกลุ่มชอชราชครูเท่าใดนัก คือการไร้พั้งสถานะทางการเมืองและอิทธิพลทางการเมืองในการทำธุรกิจ เช่นการออกกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวก การให้ความคุ้มครองแก่ธุรกิจต่างๆในสังกัดของตน และการมอบสิทธิให้สามารถผูกขาดได้ จอมพลสฤษดิ์เองก็นิยมการประกอบธุรกิจค่อนข้างสูง ธุรกิจของจอมพลสฤษดิ์ จะใช้ต้นทุนที่ต่ำกว่ากลุ่มชอชราชครู แต่จะมีผลกำไรแทบทั้งสิ้น ซึ่งผิดกับธุรกิจกลุ่มชอชราชครูที่ประสบภาวะขาดทุนอย่างสม่ำเสมอ ธุรกิจส่วนตัวของจอมพลสฤษดิ์เองมีประมาณ 6 แห่งเช่น บริษัทวิจิตรก่อสร้าง บริษัททิพยประกันภัย บริษัทบางกอกเคมรีโอทะเลและการค้า บริษัทบางกอกสากลการค้า และบริษัทกรุงเทพใหม่ไทย ธุรกิจต่างๆเหล่านี้ไม่ต้องใช้เงินลงทุน และใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อบีบบังคับให้ได้สิทธิทางการค้ากับรัฐบาล เพราะการดำเนินกิจการส่วนใหญ่ก็เป็นการดำเนินธุรกิจโดยเป็นคู่ค้ากับภาครัฐแทบทั้งสิ้น เช่น บริษัททิพยประกันภัยมีการกำหนดจำนวนหุ้น 2,000 หุ้น จอมพลสฤษดิ์เองมีถึง 980 หุ้น แต่ทั้ง 2,000 หุ้นดังกล่าวไม่มีเงินลงทุนเลย แต่ใช้วิธีการเบิกเงินบัญชีธนาคารเป็นทุนหมุนเวียนแทน และบริษัทวิจิตรก่อสร้างเป็นบริษัทที่ไม่เคยดำเนินการก่อสร้างด้วยตนเองเลย เป็นบริษัทที่รับเหมางานก่อสร้างจากทางราชการด้วยการที่บริษัทส่งคนเข้าไปทำการติดต่องานก่อสร้างของทางราชการ แล้วจอมพลสฤษดิ์ก็จะใช้อิทธิพลทางการเมืองของตนในการบีบบังการระดับบนอีกทีหนึ่ง เพื่อให้อนุมัติงานให้แก่บริษัทโดยไม่มีภาระผูกพันแต่อย่างใด ต่อจากนั้นก็มอบงานที่ได้รับมาให้แก่บริษัทก่อสร้างบริษัทอื่นรับไปทำต่อ การดำเนินธุรกิจอย่างนี้จะเป็นลักษณะบริษัทนายหน้าที่รับงานมา และนำไปให้รายอื่นรับเช่าช่วงไปทำต่อ บริษัทบางกอกสากลการค้า บริษัททิพยประกันภัยก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ส่วนบริษัท

บางกอกสากลการค้ามันได้ดำเนินธุรกิจขายอุปกรณ์และเครื่องจักรต่างๆให้แก่ทางราชการ และได้รับโคเวต้าส่งข้าวไปยังต่างประเทศจากรัฐบาลเป็นประจำทุกปี นอกจากนั้นยังเป็นตัวแทนขายตู้รถไฟให้แก่การรถไฟ ขายเรือลากจูงให้แก่การทำเรืออีกด้วย ธุรกิจต่างๆที่จอมพลสฤษดิ์ให้ความคุ้มครองโดยการเข้าถือหุ้นลมหรือการรับเชิญเป็นกรรมการบริษัทก็มักจะได้รับอภิสิทธิ์ทางการค้ามากกว่าบริษัทอื่นเช่น บริษัทธัญญาไทย บริษัทถ่านและน้ำมันไทย(สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2526: 240- 248)

รายได้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของจอมพลสฤษดิ์ มาจากการเข้าดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอำนวยการสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่อันมีขอบข่ายรายได้จากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลไปใช้ในกิจการส่วนตัว ซึ่งแต่เดิมรายได้สุทธิของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต้องนำส่งเข้าคลัง แต่ต่อมาได้มีการออกสลากกินแบ่งการกุศล และในปี พ.ศ.2495 ได้มีการออกสลากกินแบ่งเพื่อบำรุงอาคารและสังคมสงเคราะห์ รายได้ไม่ต้องนำส่งคลัง แต่ต้องนำเข้าบัญชีกองทุนไว้ต่างหากจะเบิกจ่ายได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณกุศลเท่านั้น จากรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทรัพย์สินของรัฐในกองมรดกของจอมพลสฤษดิ์ หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ได้ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้วพบว่า จอมพลสฤษดิ์ส่งจ่ายเงินในบัญชีดังกล่าว ไปทั้งสิ้น 57 ล้านบาท เพื่อนำไปใช้ในราชการลับแต่ปรากฏว่าเงินจำนวนนั้น ถูกนำไปเข้าบัญชีส่วนตัวถึง 29 ล้านบาท เข้าบัญชีส่วนตัวในสหธนาคาร 22 ล้านบาท ในธนาคารแห่งเอเชีย เป็นเงิน 6 ล้านบาทในชื่อบัญชีชื่อ"แผน" และรับเป็นเงินสด 1 ล้านบาท นอกจากนั้นยังได้รับส่วนลดจากการนำสลากกินแบ่งซึ่งเป็นโคเวต้าสลากกินแบ่งของกองทัพไปดำเนินการแทนโดยผ่านทางสำนักงานปิยะมิตรซึ่งเป็นของจอมพลสฤษดิ์เอง เป็นที่รับรู้ว่าเป็นเงินส่วนลดนี้จะนำมาใช้สำหรับสวัสดิการกองทัพ แต่ไม่ปรากฏว่าได้มีการนำมาใช้ในวัตถุประสงค์ดังกล่าวแต่อย่างใด นอกจากนั้นจอมพลสฤษดิ์ยังมีรายได้จากเงินราชการลับจากกรมการเงินทหารบก ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการส่งจ่ายแต่เพียงผู้เดียวด้วยการเบิกเงินราชการลับไปเข้าบัญชีส่วนตัวที่สหธนาคารกรุงเทพจำกัดจำนวน 4 ล้านบาท และที่ธนาคารกรุงเทพในบัญชีของตนเองอีก 6 ล้านบาท ความไม่พอใจมีเพิ่มขึ้นเมื่อพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้เสนอให้นายปุ่น จาทิกวณิชมาเป็นหัวหน้ากองคลังสลากกินแบ่งแทนนายยศ อินทรโกมาลยสุต(เทียน อันชุตฤทธิ์, 2524: 89) และเข้าไปควบคุมการใช้จ่ายเงิน และมีการออกระเบียบใหม่ให้ส่งรายได้ทั้งหมดคืนคลังแล้วค่อยเบิกจ่ายเมื่อถึงคราวจำเป็น แผนการเช่นนี้ย่อมขัดต่อผลประโยชน์ของจอมพลสฤษดิ์โดยตรง เพราะก่อนหน้านี้การใช้จ่ายเงินของกองสลากเป็นไปอย่างหละหลวม (ประจัน ริกพงษ์, 2520: 314)

จากอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหาร ได้ส่งผลให้ฐานะทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์มั่นคงมากยิ่งขึ้น เพราะรายได้บางส่วนได้นำไปใช้จ่ายเพื่อเป็นรางวัลแก่ข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและผู้ใกล้ชิดของตน และใช้ในการขยายกิจการธุรกิจส่วนตัว ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นจำนวนมากมาย การชักออกเงินราชการส่วนต่างๆมาใช้เป็นจำนวนมากเช่นนี้ น่าจะเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ต้องทำการโค่นล้มอำนาจของกลุ่มขอพระราชทาน โดยเฉพาะพลตำรวจเอกเผ่า ผู้เป็นปรปักษ์ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจคนสำคัญ รวมไปถึงการโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. คiewicz เพราะมีข่าวรัฐบาลจะทำการสอบสวนในเรื่องนี้ และหากพลตำรวจเอกเผ่าทำการรัฐประหารตัดหน้า จอมพลสฤษดิ์จะต้องถูกเปิดโปงอย่างแน่นอน (ศักดิ์นา ถัตรกุล ณ อยุธยา, 2526: 161) ทั้งคู่จึงได้พยายามแข่งขันกันในการมีอำนาจและบทบาททางการเมือง เพื่อผลประโยชน์แก่กลุ่มของตนที่พึงจะได้ ต่างฝ่ายต่างหาเครื่องมือในการทำลายซึ่งกันและกัน หนังสือพิมพ์ถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างดีในการโจมตีทำลายกันอย่างค่อนข้างจะได้ผล เพราะหนังสือพิมพ์เปรียบเหมือนสื่อที่สามารถที่จะสร้างประชามติโดยรวมได้ หนังสือพิมพ์สามารถโน้มน้าวจิตใจของคนส่วนใหญ่ให้คล้อยตามแนวความคิดของคนทำหนังสือพิมพ์ และมีส่วนสำคัญในการสร้างกระแสทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพในการเสนอข้อเท็จจริงทางด้านข่าวสาร หนังสือพิมพ์ในความคิดของจอมพลสฤษดิ์นั้นค่อนข้างมีประสิทธิภาพดีกว่าหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในความคิดของพลตำรวจเอกเผ่า เนื่องจากองค์กรตำรวจเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าทหาร ตำรวจสามารถให้ข้อมูลและโทษแก่ประชาชนโดยตรงได้มากที่สุดผิดกับทหารที่ค่อนข้างอยู่ไกลกับวิถีชีวิตของประชาชน บทบาทของทหารจึงไม่ได้มีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเท่าใดนักตำรวจจึงตกเป็นเป้าให้หนังสือพิมพ์มีเรื่องที่จะโจมตีได้มากกว่า คติต่างๆที่ยังคงค้างคาใจของประชาชนถึงการปราบปรามอย่างโหดร้ายของตำรวจต่อประชาชนไม่ได้ถูกทำให้กระจ่างชัดในสายตาของประชาชน จอมพลสฤษดิ์ค่อนข้างได้เปรียบกว่าพลตำรวจเอกเผ่าในสายตาประชาชนในประเด็นนี้ จอมพลสฤษดิ์ได้อาศัยช่องว่างดังกล่าวแสวงหาความชอบธรรมทางการเมือง แสวงหาความรักความศรัทธาของประชาชน หนังสือพิมพ์ได้กลายเป็นเครื่องมือในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายคือการทำลายกันทางการเมืองได้เป็นอย่างดี แม้หนังสือพิมพ์ในความคิดของเผ่าจะพยายามเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันของจอมพลสฤษดิ์ในกองสลากกินแบ่งรัฐบาลก็ตาม แต่ในสายตาของประชาชนแล้วไม่ส่งผลกระทบสักเท่าใด ตรงกันข้ามหนังสือพิมพ์ในความคิดของจอมพลสฤษดิ์ได้เปิดโปงพฤติกรรมอันเลวร้ายของตำรวจอย่างได้ผล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้าฝิ่นเถื่อนก็ดี เรื่องชนบทรปลอมก็ดี ข่าวเหล่านี้เป็นที่สนใจของประชาชนและสามารถลงข่าวได้อย่างมีอิสระ เกาะติดสถานการณ์โดยตลอด ทำให้ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างสูงต่อข่าวดังกล่าว

นอกจากการแข่งขันกันโดยใช้นั่งถือพิมพ์เป็นเครื่องมือแล้ว จอมพลสฤษดิ์ก็ยังใช้วิธีทางประชาธิปไตยเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งก็คือพรรคการเมือง โดยปกติแล้วจอมพลสฤษดิ์ก็ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลอยู่แล้ว แต่เนื่องจากพรรคดังกล่าวนั้นมีผลสำรวจเอกผ่า ศรียานนท์เป็นเลขานุการพรรคอันเป็นตำแหน่งที่สำคัญมากภายในพรรคสามารถกำหนดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ในพรรค และอาจส่งผลถึงการจัดตั้งรัฐบาลในอนาคตได้ ผลสำรวจเอกผ่า ศรียานนท์ได้ทุ่มเทเงินให้กับการสนับสนุนในการเลือกตั้งของพรรคเสรีมนังคศิลาถึง 20 ล้านบาท (Wilson, 1962: 31) ตำแหน่งรองหัวหน้าพรรคนั้นแทบจะไม่มีบทบาทอะไรมากนักภายในพรรค จอมพลสฤษดิ์จึงแอบมาให้การสนับสนุนพรรคขึ้นมาใหม่คือพรรคสหภูมิ โดยมีนายสุกิจ นิมมานเหมินทร์เป็นหัวหน้าพรรค นายสงวน จันทรสาขาน้องชายต่างมารดาของจอมพลสฤษดิ์เองเป็นเลขานุการพรรค นโยบายที่จอมพลสฤษดิ์ให้ไว้เมื่อมีการประชุมพรรคเป็นครั้งแรกซึ่งจอมพลสฤษดิ์ก็ได้มาร่วมประชุมและแถลงด้วยตนเองก็คือ

1. สนับสนุนจอมพลแปลก พิบูลสงคราม และจอมพลสฤษดิ์เป็นการส่วนตัวนอกจากนั้นแล้วไม่สนับสนุนใคร

2. โจมตีผลสำรวจเอกผ่า ศรียานนท์ทุกวิถีทางทุกโอกาสที่โจมตีได้ (นิตยสารกุ่มกับกุ่มภาพันธุ์ 2532: 39)

นโยบายดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความแตกแยกของทั้งสองฝ่ายอย่างเด่นชัดมาก นอกเหนือจากการแข่งขันชิงดีชิงเด่นของทั้งสองฝ่ายดังได้กล่าวมา

การถูกเป็นเป้าโจมตีจากหนังสือพิมพ์

ทั้งสองฝ่ายต่างมีหนังสือพิมพ์ในสังกัดของตนเองไว้สำหรับโจมตีฝ่ายตรงกันข้าม จอมพลสฤษดิ์ได้สนับสนุนหนังสือพิมพ์อยู่ 2 ฉบับ คือสารเสรี และหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ คือไทรราชสัปดาห์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์สารเสรีเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชนมากเนื่องจากการลงข่าวของหนังสือพิมพ์สามารถตอบสนองต่อแรงกดดันที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลได้มากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น หนังสือพิมพ์สารเสรีมี นายอำนาจ สุขเจริญเป็นบรรณาธิการ จอมพลสฤษดิ์เองไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างเด่นชัดแต่คอยอยู่เบื้องหลัง ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2498 สารเสรีเริ่ม เสนอเรื่องไฮด์ปาร์คและการเมือง ทั้งที่ก่อนหน้านี้อาจารย์เสรีเต็มไปด้วยข่าวอาชญากรรมสารคดี นิยาย หาสาระประโยชน์ได้ยาก แต่พอได้รับการหนุนหลังจากจอมพลสฤษดิ์ สารเสรีเริ่ม

ออกข่าวโจมตีพฤติกรรมของตำรวจ ความเหลวแหลกของรัฐบาลได้อย่างเสรี ในช่วงต้น ปีพ.ศ. 2499 สารเสรีเสนอข่าวชักฟอกพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์รุนแรงเพิ่มขึ้น และมีการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองรุนแรงขึ้นเรียกร้องให้รัฐบาลมีการสะสางปัญหาคอร์ปชั่น การปรับปรุงคณะรัฐมนตรียกเลิกทเฉพาะกาล การลงข่าวของสารเสรีเป็นที่ชื่นชอบของประชาชน เพราะเป็นปากเสียงให้แก่ประชาชนได้และสามารถสร้างกระแสประชามติของประชาชนโดยรวมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ(สุกัญญา ศิระวนิช, 2526: 96) การลงข่าวโดยการไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลของตำรวจนั้น ได้กระทำอย่างกล้าหาญแม้ว่าตำรวจจะมีกฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดการกับหนังสือพิมพ์ได้ สารเสรีก็ไม่เกรงกลัวต่ออำนาจดังกล่าวกับลงข่าวโจมตีตำรวจอย่างไม่ไว้หน้าเมืองด้วยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้มอบหมายให้พลตรีเนตร เขมะโยธินอดีตนายทหารเสนารักษ์ซึ่งเคยเป็นคู่ปรับเก่าของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ มาก่อนเมื่อครั้งกบฏเสนารักษ์ ซึ่งพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้จับพลตรีเนตร เขมะโยธินในข้อหาว่าเป็นกบฏภายในราชอาณาจักร จอมพลสฤษดิ์ได้มอบหมายให้เข้ามาควบคุมดูแลหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้ อีกทั้งบริเวณสำนักงานและโรงพิมพ์ได้ใช้ตำรวจทหารในการควบคุม พร้อมทั้งตีป้ายประกาศไว้ด้วยว่าเขตทหารห้ามเข้า ทำให้แผนกเอกสารหนังสือพิมพ์ ตำรวจห้องที่ หรือสันติบาลไม่กล้าแตะต้องหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนี้ (นิคยสารกุ่มภัย กุมภาพันธุ์ 2532: 39) หนังสือพิมพ์สารเสรีได้ถือเอาพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นเป้าหมายใหญ่ในการโจมตีมาโดยตลอด ส่วนของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ก็มีหนังสือพิมพ์ในสังกัดของตนคือหนังสือพิมพ์แม่ไทยและหนังสือพิมพ์ 2500 ที่โจมตีทหารทุกวัน(สว่าง ลานเหลือ, 2514: 155) เป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นปากเสียงให้แก่พลตำรวจเอกเผ่า ฉะนั้นจุดมุ่งหมายในการโจมตีก็คือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทางแผนกเอกสารหนังสือพิมพ์ของกรมตำรวจก็ไม่กล้าแตะต้องหนังสือพิมพ์ 2500 ไม่มีการว่ากล่าวตักเตือนหนังสือพิมพ์ ซึ่งโดยปกติจะต้องเป็นหน้าที่ของแผนกเอกสารหนังสือพิมพ์เพราะหนังสือพิมพ์ 2500 ได้ลงข้อความที่กระทบกระเทือนทั้งตำแหน่งของจอมพลสฤษดิ์และทั้งเรื่องส่วนตัวของจอมพลสฤษดิ์ เช่นความประพฤติไม่ดีในทางซู้สาวของจอมพลสฤษดิ์ อย่างเปิดเผยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจทางทหารแม้แต่น้อย เพราะผู้อุปการะคนสำคัญคือพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เป็นทั้งกึ่งเจ้าของ และกึ่งผู้อำนวยการ และผู้ที่เข้าไปควบคุมกิจการหนังสือพิมพ์ 2500 ก็เป็นนายตำรวจประจำการ ซึ่งกรมตำรวจโดยคำสั่งอธิบดีกรมตำรวจได้สั่งให้ นายตำรวจยศระดับสูงผู้หนึ่งเป็นผู้ดำเนินการและควบคุม โดยปฏิบัติตามนโยบายที่พลตำรวจเอกเผ่า กำหนดไว้นายตำรวจผู้นี้ก็คือ พันตำรวจโทอรรถ อรรถจินดา นายตำรวจนักประพันธ์ที่เคยอยู่ในแวดวงหนังสือพิมพ์มาก่อน นอกจากนั้นก็ยังมีนายตำรวจระดับอัศวินน้อยใหญ่เข้าไปดำเนินการด้วย(นิคยสารกุ่มภัย สิงหาคม 2532: 27) การลงข่าวซุกซนความไม่ดิของฝ่ายตรงข้ามมาตีแผ่ตี

ต่อกันเป็นเวลายาวนานนี้เองได้สร้างความไม่พอใจซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย พร้อมทั้งจะไต่ถามอำนาจอีกฝ่ายหนึ่งได้ตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุปก็คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ทวีความรุนแรงขึ้นหลังจากคณะรัฐประหารได้เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่มีการทำรัฐประหารเจียมเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ทำให้อำนาจของจอมพลผิน ชุณหะวัณและพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ สูงเด่นกว่ากลุ่มอื่น โดยเฉพาะเมื่อสามารถกำจัดพลโทกาจ กางสงครามได้สำเร็จเมื่อ ปี พ.ศ. 2493 จอมพลผินได้เป็นจอมพลคนที่สองต่อจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม พลตำรวจเอกเผ่า เองหลังจากกบฏแมนฮัตตันในปี พ.ศ. 2494 เป็นต้นมา อำนาจในองค์กรตำรวจได้เติบโตเป็นอย่างมากเพราะได้รับความช่วยเหลือจาก ซี.ไอ.เอ.ของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนบทบาทที่สูงเด่นขึ้นจากการเป็นเลขาธิการกรรมการนิติบัญญัติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลโดยตรง ทั้งจอมพลผิน และพลตำรวจเอกเผ่า ที่กล่าวว่าเป็นกลุ่มชอชราชครุมนั้นได้สร้างการคุกคามให้แก่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นอย่างมาก ในครั้งแรกที่สร้างการคุกคาม ตั้งแต่ พ.ศ.2495 เมื่อพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์เสนอต่อคณะรัฐประหารให้สนับสนุน จอมพลผิน ในฐานะทายาททางการเมืองขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป ปรากฏว่าฝ่ายทหารจำนวนหนึ่งที่นำโดยพลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์รองผู้บัญชาการทหารบกได้จัดประชุมลับขึ้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2495 โดยไม่มีจอมพลผินเข้าร่วมประชุมด้วยรายงานลับของ ซี .ไอ. เอ. ของสหรัฐอเมริกาได้รายงานผลของการประชุมที่ปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าว และได้ส่งตัวแทนออกไปติดต่อกับผู้นำทหารในส่วนภูมิภาคด้วย จอมพล ป. พิบูลสงครามได้เริ่มวิธีการล้วงคุลอำนาจในกองทัพ โดยให้การสนับสนุนแก่กองทัพอากาศ ซึ่งไม่เคยได้รับการสนับสนุนอย่างมากมาเช่นนี้มาก่อนอีกทั้งได้เลื่อนยศพลอากาศเอกพิน รณนภากาศ จุฑาธานีให้ได้รับตำแหน่งจอมพล ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารอากาศยศสูงที่สุดเท่าที่เคยมีมา และมีการเลื่อนยศและตำแหน่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ให้เท่าเทียมกันตลอดเวลาทั้งยศ และตำแหน่งทางการเมือง จุดเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเมื่อจอมพลผิน สละตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกให้แก่จอมพลสฤษดิ์ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2497 เมื่อได้รับการชักท้วงจากจอมพล ป. ว่าจะได้รับความยุ่งยากในภายหลัง การเข้าดำรงตำแหน่งในครั้งนี้ทำให้ข้าอำนาจทั้งสองแยกออกอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อจอมพล ป. ได้เริ่มปรับนโยบายทางการเมืองหลังจากที่เดินทางกลับจากไปทัศนารยังต่างประเทศ ได้มีการยุบกรรมการนิติบัญญัติขณะที่พลตำรวจเอกเผ่า เดินทางไปยังต่างประเทศ และจอมพล ป.ประกาศว่าจะปรับปรุงคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย คือการเลิกการควบคุมกระทรวงในระดับรัฐมนตรี จึงมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี

ขึ้นเมื่อ วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2498 ในการปรับปรุงในครั้งนี้อยอมพล ป. ได้เป็นทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอีกตำแหน่งหนึ่ง การปรับปรุงในครั้งนี้นำสร้างความกระทบกระเทือนให้แก่กลุ่มชอชราชครูก็คือ จอมพลผิน ชุณหะวัณพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยกลาโหม พลเอกเชร เชรประยูรท์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยสหกรณ์ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์และพลโทประยูร ภมรมนตรีพ้นจากรัฐมนตรีช่วยว่าการคลังทำให้เหลือตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยเพียงตำแหน่งเดียวในขณะที่พลตำรวจเอกเผ่าเดินทางไปต่างประเทศ แต่เมื่อพลตำรวจเอกเผ่าเดินทางกลับมาก็รีบเข้าพบจอมพล ป. ในทันที หนังสือพิมพ์สารเสรีได้รายงานว่าการพลตำรวจเอกเผ่า ได้บุกเข้าพบถึงในห้องนอนของจอมพล ป. ต่อมาจอมพล ป. ได้สร้างความนิยมด้วยการให้มีการไฮด์ปาร์ค และการจัดตั้งพรรคการเมืองในเวลาต่อมา(สุชาติ ชัยประเสริฐ, 2534: 328-334) ส่วนสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จอมพล ป. เริ่มถิครอนอำนาจของพลตำรวจเอกเผ่าก็คือการสงสัยว่าพลตำรวจเอกเผ่า มีส่วนรู้เห็นในการลอบสังหารจอมพล ป. ที่ประเทศอังกฤษ แต่ได้มีนายทหารสองนายล่วงรู้แผนการดังกล่าวจึงได้พยายามเข้าคุ้มครองป้องกัน จอมพล ป. จึงรอดพ้นจากการลอบสังหารไปได้(กจร.จ/2500/4)ภายหลังจากการเดินทางกลับมายังทำเนียบรัฐบาล จอมพล ป. ได้เรียกพลตำรวจเอกเผ่าไปเจรจาสองต่อสอง ต่อจากนั้นจอมพล ป. ได้เรียกประชุมนายทหารระดับสูงที่อยู่ในกลุ่มของจอมพล ป. และได้มีการเสนอให้ลดอำนาจของพลตำรวจเอกเผ่าลงจึงได้มีการสร้างดุลแห่งอำนาจขึ้น และให้ส่งพลตำรวจเอกเผ่าไปต่างประเทศ ระหว่างที่อยู่ต่างประเทศก็มีการลอบลอบออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตลอดจนหน้าที่การงานอื่นๆ ต่อมาพลตำรวจเอกเผ่า ได้วิงวอนที่จะกลับประเทศไทย จอมพล ป. เห็นใจได้เรียกประชุมนายทหารระดับสูงให้แก่จอมพลผิน จอมพลสฤษดิ์ ซึ่งก็ได้รับการเห็นใจและยินยอมด้วยดี แต่ได้กำหนดเงื่อนไขให้เซ็นสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรรวม 4 ข้อด้วยกัน เช่นไม่ทำตัวเสมอกับจอมพล ป. ไม่ทำตัวเหนือกฎหมาย เช่นคำฝั้น ชังทัง บึงทัง ซึ่งพลตำรวจเอกเผ่าก็ได้ยินยอมเซ็นด้วยดีที่ประเทศญี่ปุ่น(กจร. จ/2500/4)

ความไม่พอใจของประชาชนต่อการเลือกตั้ง

วันที่ที่ผลการเลือกตั้งประกาศออกมาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ประชาชนต่างมีความไม่พอใจในผลการเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างยิ่ง เพราะการทุจริตในการเลือกตั้งได้ปรากฏอย่างชัดเจน มีหลักฐานยืนยันเป็นที่แน่นอนประชาชนส่วนใหญ่จึงบิกใจเชื่อว่า พรรคประชาธิปไตย และพวกของนายควง อภัยวงศ์ถูกโกงในการเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างไม่เป็นธรรม(เกียรติ, 2513: 410)

ปฏิกริยาที่แสดงออกมาถึงความไม่พอใจของประชาชนที่มีต่อการใช้อิทธิพลของนักเลงในการข่มขู่ประชาชน การใช้กลโกงในการใช้บัตรและหีบบัตรตลอดจนการนับคะแนนที่บิดเบื้อแสดงถึงความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมเหล่านี้ทำให้มีใบปลิวออกโจมตีในนามของ "ประชามติ" ซึ่งได้กล่าวถึงความสกปรกในการเลือกตั้งครั้งนี้ และในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2500 นั้นเอง นายเสวี ขกบ่องกุล กรรมการกลางพรรคขบวนการไฮด์ปาร์คได้นำพวกพรรคไปวางที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและเปิดไฮด์ปาร์คโจมตีการเลือกตั้ง นายควง อภัยวงศ์ได้เรียกประชุมพรรคเป็นการด่วน ที่ประชุมมีมติให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชเป็นทนายยื่นฟ้องต่อศาลให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นโมฆะ และมีการประกาศให้ประชาชนส่งหลักฐานเพิ่มเติมให้แก่พรรค นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์ได้มีการลงข่าว และวิพากษ์วิจารณ์ถึงการทุจริตในการเลือกตั้งอย่างเข้มข้นและรุนแรง(แมน มนต์เมศรี, 2524: 573) นอกจากประชาชนและนักการเมืองจะเป็นพลังสำคัญในการเคลื่อนไหวต่อต้านการเลือกตั้งที่สกปรกแล้ว นิสิต นักศึกษา ได้มีการรวมตัวกันที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มูลเหตุหลายประการเหล่านี้ที่ทำให้รัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2500 หลังจากวันเลือกตั้งเพียงไม่กี่วัน และแต่งตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บัญชาการฝ่ายทหาร(กจร.กค.0202.2.18/1) เพื่อให้ดำเนินการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย มีอำนาจสั่งการเคลื่อนย้ายกำลังกองทัพบก เรือ อากาศและตำรวจได้อย่างเด็ดขาดแต่ผู้เดียว นอกจากนั้นรัฐบาลยังประกาศห้ามมิให้มีการชุมนุมในที่สาธารณะเดินขบวนหรือมั่วสุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คนขึ้นไป และห้ามโฆษณาหรือพิมพ์เอกสารใดเกี่ยวกับการเมือง ที่มีผลต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร(ณรงค์ ไตรวิวัฒน์, 2517: 203)

จอมพลสฤษดิ์ได้ตั้งเคลื่อนกำลังรถถังออกไปตรึงตามสถานที่ราชการที่สำคัญในพระนคร ขณะเดียวกันที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มีการชุมนุมของนิสิตนักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และประชาชน จอมพลสฤษดิ์ได้เดินทางมายังจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและกล่าวปราศรัยว่าไม่ยอมให้มีการเดินขบวนเพราะผิดกฎหมาย ถ้ายังมีเรื่องข้องใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งก็ให้ไปสอบถามที่กระทรวงมหาดไทยและได้กล่าวอีกว่า "แต่เมื่อท่านต้องการจะเดินขบวนกันจริงๆ เมื่อท่านเดินไปทางซ้าย ข้าพเจ้าจะไปทางขวา" เมื่อได้รับการส่งเสริมโดยทางอ้อมเช่นนั้นทำให้นิสิต นักศึกษาและประชาชนพากันเดินขบวนไปยังกระทรวงมหาดไทย และยื่นข้อเสนอ 5 ข้อ

1. ให้รัฐบาลประกาศเลิกภาวะฉุกเฉินโดยพลัน และให้แจ้งด้วยว่าที่ว่าต่างชาติเข้าแทรกแซงการเดินขบวนนี้คือชาติใด

2. ขอให้รัฐบาลประกาศการเลือกตั้งครั้งนี้เป็น โฆษณาและขอให้มีการเลือกตั้งใหม่
3. ขอให้บัณฑิตและนักศึกษาเป็นกรรมการและเสมียนนับคะแนนในการเลือกตั้ง
4. ขอให้รับสอบสวนผู้ทุจริตและลงโทษผู้กระทำความผิดในการเลือกตั้งครั้งนี้
5. ขอให้ตอบคำเรียกร้องนี้ทั้งหมดภายใน 24 ชั่วโมง(กจช.กค.0202.2.2.18/1)

ขบวนการได้เริ่มเคลื่อนไปยังท่าเนียบรัฐบาลเพื่อฟังผลการพิจารณา ระหว่างทางตำรวจได้วางสิ่งกีดขวางไม่ให้ประชาชนเคลื่อนผ่านไปได้ แนวป้องกันของตำรวจมีทั้งตำรวจสุนัข ตำรวจม้า โดยเฉพาะตำรวจดับเพลิงถูกวางไว้ในตำแหน่งสุดท้าย และมีทหารเข้าเสริมกำลังสมทบด้วย เมื่อฝูงชนได้เคลื่อนขบวนมาถึงและได้พบกับสิ่งกีดขวางก็เกิดการปะทะในแถวหน้าขบวน มีการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานการณ์ก็ซับซ้อนที่จะเกิดการนองเลือด พลตำรวจเอกเผ่าได้ขออนุญาตใช้อาวุธหากสกัดกั้นขบวนไม่อยู่ แต่ได้รับการปฏิเสธจากจอมพลสฤษดิ์แม้ว่าจะขอใช้กระสุนซ้อมรบก็ตาม พลตำรวจเอกเผ่าจึงปล่อยให้จอมพลสฤษดิ์สั่งการ ทั้งฝ่ายที่เดินขบวนและฝ่ายป้องกันต่างอยู่ในภาวะกดดันจากการปะทะดังกล่าว และสามารถลดความตึงเครียดจากสถานการณ์ลงไปได้เมื่อจอมพลสฤษดิ์ได้ยอมเปิดทางให้ประชาชนได้เดินขบวนไปยังท่าเนียบรัฐบาล การกระทำดังกล่าวได้รับการยกย่องสรรเสริญจากประชาชนที่เดินขบวนเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นยังได้รับความรักความศรัทธาความไว้วางใจของประชาชนอีกด้วย จอมพล ป. ได้ออกมาพบและปราศรัยกับขบวนการนิสิต นักศึกษาและประชาชนที่มาชุมนุมกันหน้าท่าเนียบรัฐบาล แต่คำตอบที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งไม่สร้างความกระจ่างชัดให้แก่ประชาชนและเน้นการเลือกตั้งครั้งนี้ว่าสะอาดไม่มีการสกปรก และพร้อมที่จะมีการพิสูจน์ในศาลเมื่อมีการฟ้องร้องเกิดขึ้น จึงได้รับเสียงโห่จากประชาชนอยู่ตลอดเวลา ในที่สุดจอมพลสฤษดิ์ได้ออกมาขอร้องให้ประชาชนอยู่ในความสงบ และรับปากว่าจะติดตามในเรื่องนี้และให้รัฐบาลตอบปัญหาให้กระจ่างโดยเร็ว คำกล่าวของจอมพลสฤษดิ์ได้สร้างความรู้สึที่ดีต่อประชาชน ทำให้ประชาชนยังมีที่พึ่งอยู่ยามที่ประชาชนมีเรื่องเคืองร้อน จึงได้รับเสียงสรรเสริญจากประชาชนที่มาร่วมในครั้งนี้ และได้ต่างพากันแยกย้ายสลายตัวออกจากท่าเนียบรัฐบาล

เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้จอมพลสฤษดิ์ ได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนจากการสร้างความเห็นใจและความประทับใจให้แก่ประชาชนด้วยการห้ามทหารทำร้ายประชาชนในขณะที่เดินขบวน และปฏิบัติต่อผู้เดินขบวนด้วยความนุ่มนวล(พรภิรมณ์ เชียงกุล, 2535: 132) ตลอดจนให้คำมั่นสัญญาว่าตนจะขึ้นเคียงข้างประชาชน จะกระทำทุกอย่างให้เป็นไปตามมติมหาชน และพร้อมที่จะติดตามข้อเรียกร้องทั้ง 6 ประการต่อรัฐบาล การกระทำดังกล่าวเท่ากับเป็นการหักหน้าจอมพล ป. และคณะรัฐบาลต่อหน้าประชาชนแสดงตนเป็นวีรบุรุษในสายตาของประชาชน เป็นผลให้รัฐบาล

เสื่อมเสียหน้าและได้รับความเสื่อมศรัทธาจากประชาชน(เพ็ญ อันชอุทธี, 2524: 90)ประชาชนและหนังสือพิมพ์ต่างให้ความเชื่อมั่นและสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ มีผลให้จอมพลสฤษดิ์มีความกล้าพอที่จะแยกตัวออกจากกลุ่มของจอมพล ป. และพลตำรวจเอกเผ่าซึ่งไม่เป็นที่ศรัทธาของประชาชน ข้าราชการออกอุทททางด้านรัฐสภาและด้านการค้าซึ่งเป็นจุดค้ำพวยได้ถูกบดบังจากการกระทำในครั้ง นี้ของจอมพลสฤษดิ์ ด้วยเหตุนี้เองจอมพลสฤษดิ์จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญทางการเมืองของจอมพล ป. และเป็นโอกาสที่ดีที่จะลิดรอนอำนาจของจอมพล ป. ให้ลดน้อยลงไปตลอดเวลา(ณรงค์ ไตรวัฒน์, 2517: 182)

และในวันต่อมาจอมพลสฤษดิ์ได้ให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ที่หอประชุมกองทัพบก การสัมภาษณ์ดังกล่าวเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองและพยายามข่มขู่มีพลตำรวจเอก เผ่า ในการสลายการชุมนุมโดยไม่เสียเลือดเนื้อ

" ผมมีอำนาจ จะยิงก็ยิงได้ แต่คุณต้องดูประวัติศาสตร์ เช่นฝรั่งเศสยิงแล้วได้อะไรขึ้นมาบ้าง การทำลายและทำร้ายประชาชนผมไม่ทำ เดินขบวนก็ให้เดินกันไป เดินไป ให้ถึงที่สุดขออย่างเดียวเท่านั้น อย่าไปทำลายทรัพย์สินของประชาชนก็แล้วกัน ผมกลัวแต่ว่าพลทหารชั้นพลจ่าจะอดกลั้นไว้ไม่ไหว แต่ผมก็ต้องขอชมเชยเหล่าทหารเหล่านั้น มีความอดทนดีเยี่ยม จะให้ผมเอาตำรวจม้าออกไปนะเธอ ผมไม่ทำหอก ประเดี๋ยวจะเป็นอย่างคุณเผ่าอีกคน เมื่อวันเดินขบวนพลตำรวจเอกเผ่าก็มาขอกระสุนซ้อมรบ ผมบอกอย่าเอาไปเลย ประเดี๋ยวเขาจะหาว่ามีแค่กระสุนเก็ๆ "(แมน มนต์เมศรี, 2524: 620)

นอกจากนั้นยังใช้อำนาจในฐานะผู้บัญชาการฝ่ายทหารที่สามารถสั่งการตำรวจได้ กระทำการข่มขู่พลตำรวจเอกเผ่าอีกหนึ่ง โดยมิคำสั่งไปที่พลตำรวจตรีจำเนียร วาสนสมสิทธิ์ รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปรามให้สั่งการไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำเนินคดีต่อนายเกชา เปลี่ยนวิถีผู้กว้างขวางที่เข้าแย่งชิงกล้องของ นายสมนึก วงศ์กระจ่างนักข่าวหนังสือพิมพ์และปลดฟิล์มออกไป ตำรวจได้นำเรื่องส่งไปยังศาลแขวงเพื่อไต่สวนมูลฟ้องในข้อหาทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ เสียดทรัพย์ถึงขั้นปล้น นับเป็นการหักล้างความยิ่งใหญ่ของพลตำรวจเอกเผ่าในด้านผู้กว้างขวาง นอกจากผู้กว้างขวางแล้วผู้ที่ถูกระบุว่าคุมอันธพาลก็ถูกเรียกสอบสวนด้วย ก็ได้แก่พันตำรวจโทสวง วุฒินันท์ รองผู้บังคับการกองปราบสามยอด พันตำรวจตรีเรวัชร ธนะสุกาญจน์ รองผู้กำกับการ 1 กองปราบสามยอด การหักหน้าที่ยอมพลสฤษดิ์ได้ทำในครั้งนั้นได้สร้างความบาดหมางกับพลตำรวจเอก เผ่ามากยิ่งขึ้น และในวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2500 ได้มีการประชุมคณะรัฐประหารขึ้นเพื่อจัดสรรตั้ง ส.ส. ประเภท ที่ 2 พลตำรวจเอกเผ่าได้สร้างความตระหนกให้แก่ที่ประชุมด้วยการประกาศลาออก

จากตำแหน่งทุกตำแหน่ง การประกาศลาออกในที่ประชุมได้ตกเป็นข่าวใหญ่ให้แก่หนังสือพิมพ์ในวันต่อมา พลตำรวจเอกเผ่าได้เก็บตัวเงียบไม่ยอมให้ข่าวแก่หนังสือพิมพ์ถึงการประกาศลาออกทุกตำแหน่งแต่ประการใด จอมพล ป. จึงเรียกประชุมพรรคเสรีมนังคศิลาอย่างรีบด่วน และประกาศขอเป็นนายกรัฐมนตรีต่อที่ประชุมอีก 5 ปี และพอมมาถึงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2500 จอมพล ป. ได้เรียกประชุมบรรดาแม่ทัพต่างๆ พลตำรวจเอกเผ่าได้เข้าร่วมประชุมด้วยในฐานะอธิบดีกรมตำรวจ โดยเปลี่ยนใจไม่ลาออกตามการเกลี้ยกล่อมของจอมพล ป. ส่วนจอมพลสฤษดิ์ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยอ้างว่าลาป่วยจอมพล ป. ได้มีคำสั่งถอดอำนาจจอมพลสฤษดิ์จากผู้บัญชาการฝ่ายทหาร เพราะสถานการณ์ก่อกวนสุขภาพปกติ หลังจากมีการประกาศในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยแล้ว จอมพลสฤษดิ์ได้ออกมาตอบโต้การถูกถอดถอนออกจากอำนาจในทันที และกล่าวประโยคทิ้งท้ายไว้ว่า "พบกันใหม่เมื่อชาติต้องการ" (แมน มนต์เมศรี, 2524: 620)

หลังจากมีการยกเลิกประกาศภาวะฉุกเฉินแล้ว วงการไฮด์ปาร์กก็เริ่มคึกคักขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ได้เริ่มการวิพากษ์วิจารณ์การเลือกตั้งในครั้งนั้นอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2500 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นจอมพล ป. จึงได้จัดเตรียมการจัดตั้งรัฐบาล แต่ประสบปัญหาเนื่องจากการประกาศตัวของจอมพลสฤษดิ์จะไม่เข้าร่วมรัฐบาลกับคนที่ประชาชนไม่ชอบนั่นซึ่งก็หมายถึงพลตำรวจเอกเผ่านั่นเอง จอมพล ป. จึงใช้วิธีการประนีประนอมเกลี้ยกล่อมจนจอมพลสฤษดิ์ยอมเข้าร่วมรัฐบาล ซึ่งเท่าที่ผ่านมาจากจอมพล ป. จะใช้เวลาในการจัดตั้งรัฐบาลไม่นานนัก แต่หลังจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา จอมพล ป. เกิดปัญหาความยุ่งยากในการจัดตั้งรัฐบาลเป็นอย่างมาก เนื่องจากความขัดแย้งของจอมพลสฤษดิ์กับพลตำรวจเอกเผ่า ซึ่งขยายผลไปเป็นความขัดแย้งของกลุ่มคณะรัฐประหารที่มีจอมพลสฤษดิ์มีบทบาทค่อนข้างสูง และกลุ่มของพรรคเสรีมนังคศิลา อันหมายถึง ส.ส.ประเภทที่ 1 และคณะรัฐบาลของจอมพล ป. ที่มีความต้องการมีอำนาจและบทบาทในการปกครองประเทศ พรรคเสรีมนังคศิลาได้เสนอให้พิจารณารับ ส.ส.ประเภทที่ 1 จากภาคต่างๆ เป็นรัฐมนตรีให้มากขณะที่ฝ่ายคณะรัฐประหารเสนอให้ตั้งฝ่ายคณะรัฐประหารเป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลอย่างน้อยครั้งหนึ่ง และให้ถอนรายชื่อรัฐมนตรีที่ไม่เป็นที่นิยมของประชาชนออกไป ซึ่งก็คือพลเอกมังกร พรหมโยธี พลตรีประจวบ ภรมณศรี และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ (สุชาติ ชัยประเสริฐ, 2534: 362)

แต่หลายคนในพรรคเสรีมนังคศิลากลับมีความเห็นว่า จุดหมายที่ประชาชนส่งมาถึงกองบัญชาการฝ่ายทหารนั้นเป็นความคิดเห็นของคนส่วนน้อยจึงไม่ควรปฏิบัติตาม และสมาชิกส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความเห็นต่อการลาออกของพลตำรวจเอกเผ่าที่น้อยใจในเสียงตำหนิจากประชาชนว่าไม่ควรลาออกควรอยู่ในตำแหน่งต่อไปอีกทั้งยังคงสนับสนุนพลเอกมังกร พรหมโยธี และ

พลโทประจวบ ภมรมนตรีอยู่อย่างเดิม จอมพลสฤษดิ์และคณะทหารจึงมีปฏิริยาโต้ตอบ โดยการปฏิเสธไม่ยอมรับตำแหน่งในรัฐบาลชุดใหม่ จอมพล ป. จึงขอมอบอำนาจให้คณะรัฐประหารด้วยการตัดพลเอกมังกร และพลตรีประจวบออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีตามคำขอร้องของคณะรัฐประหาร การเจรจาต่อรองระหว่างผู้นำกลุ่มต่างๆเป็นไปอย่างยืดเยื้อจนในที่สุด จอมพล ป. ได้เชิญจอมพลสฤษดิ์และพลตำรวจเอกเผ่า ไปเจรจาปรึกษาที่บ้านพักของจอมพล ป. และหลังจากนั้นจอมพลสฤษดิ์ได้เรียกประชุมคณะรัฐประหาร ณ หอประชุมกองทัพบกในวันที่ 29 มีนาคม 2500 เพื่อให้พิจารณาขานามคณะรัฐมนตรี ซึ่งจอมพล ป. ได้เลือกสรรไว้ คณะรัฐประหารได้แสดงความพอใจเห็นด้วย จอมพลสฤษดิ์จึงนำเอามติของที่ประชุมคณะรัฐประหาร ไปแจ้งพรรคเสรีมนังคศิลาซึ่งกำลังรอฟังผลอยู่ที่บ้านมนังคศิลา หลังจากนั้นสมาชิกพรรคเสรีมนังคศิลาจึงลงมติรับรองขานามคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ และได้มีประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2500 (ธงไชย แสงประดับ, 2517: 101)

ในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีในครั้งนี้จอมพล ป. ได้ยินยอมสละตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นตำแหน่งที่หวงแหนของจอมพล ป. แต่สถานการณ์บีบบังคับให้ยอมสละตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้แก่จอมพลสฤษดิ์(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528: 622-623) เพื่อแลกกับการสนับสนุนจากคณะรัฐประหาร ซึ่งจอมพลสฤษดิ์มีบทบาทในคณะรัฐประหารค่อนข้างมากเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นทหารประจำการที่อยู่ในหน่วยควบคุมกำลังพล(Darling, 1965: 161)และอีกประการก็เพื่อเป็นการลดแรงกดดันทางฝ่ายทหารที่นับวันจะยังมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านศักยภาพทางกองทัพ ความเป็นปึกแผ่นที่มีความเชื่อมั่นต่อการเป็นผู้นำของจอมพลสฤษดิ์ อีกทั้งความรักความศรัทธาที่ประชาชนต่างยกย่องสรรเสริญในคุณงามความดีที่จอมพลสฤษดิ์ยืนอยู่เคียงข้างประชาชน ทำให้เป็นที่หวาดระแวงต่อจอมพล ป. ดังนั้นเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ จึงมอบตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้แก่พลตำรวจเอกเผ่า เพื่อลดแรงกดดันลงไป แต่ไม่สามารถหยุดยั้งการขึ้นสู่อำนาจของจอมพลสฤษดิ์ได้ ขวัญเกี่ยวกับการปฏิบัติเริ่มมีขึ้นเพื่อสร้างศักยภาพในตัวจอมพลสฤษดิ์ให้สูงขึ้น ต่อมาจอมพลสฤษดิ์เริ่มแสวงหาแนวทางทางรัฐสภานอกเหนือไปจากแรงสนับสนุนในด้านต่างๆที่ได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนของประชาชนก็ดี กระแสการต้อนรับอย่างดีของสื่อมวลชน ความเพี้ยงพถ้ำของรัฐบาลที่สร้างความเสื่อมศรัทธาต่อประชาชน กระแสการต่อต้านพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ซึ่งเป็นคนสำคัญที่ได้รับการกล่าวขวัญในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจากจอมพลป. สถานการณ์เริ่มเข้าข้างจอมพลสฤษดิ์ แล้วยังคงขาดแต่อำนาจทางรัฐสภาที่จะสนับสนุนตน เนื่องจากพรรคการเมืองในขณะนั้นแตกแยกออกเป็นหลายพรรค คะแนนเสียงไม่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด แม้จะ

มีพรรคเสรีม้งนักศึกษาที่ตนเองเป็นรองหัวหน้าพรรคอยู่มีคะแนนเสียงถึง 83 เสียงก็ตาม แต่เป็นพรรคการเมืองที่พลตำรวจเอกเผ่ามีอำนาจและอิทธิพลอย่างมากภายในพรรค

การเปิดอภิปรายทั่วไป

จอมพลสฤษดิ์ได้ดำเนินการทางรัฐสภาด้วยการให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังการจัดตั้งพรรคการเมืองหนึ่งขึ้นมีชื่อว่า พรรคสหภูมิ โดยมินายสุกิจ นิมมานเหมินทร์เป็นหัวหน้าพรรคและนายสงวน จันทรสาขาน้องชายต่างมารดาของจอมพลสฤษดิ์เป็นเลขาธิการพรรค ดำเนินการขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2500 สิ่งแรกที่ดำเนินการก็คือการรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรัฐสภา ซึ่งก็มีสมาชิกสภาผู้แทนสังกัดพรรคต่างๆมาเข้าร่วมดังนี้ จากพรรคเสรีม้งนักศึกษา 10 คน พรรคธรรมาธิปัตย์ 4 คน พรรคประชาธิปไตย 2 คน และสมาชิกอิสระอีก 4 คน รวมเป็น 20 คน การจัดตั้งพรรคสหภูมิขึ้นมานับว่าได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในคณะรัฐบาลครั้งสำคัญ เนื่องจากคะแนนเสียงของพรรคเสรีม้งนักศึกษาที่มีอยู่ 83 แต่ถูกดึงตัวไปอยู่พรรคสหภูมิถึง 10 เสียง ทำให้พรรคเสรีม้งนักศึกษาประสบปัญหาในด้านคะแนนเสียง คือ มี ส.ส.ไม่ถึงครึ่งของ ส.ส.ประเภทที่ 1 จอมพล ป.จึงมีความต้องการเสียงสนับสนุนให้มากขึ้น เพื่อช่วยในการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลมิให้รัฐบาลถูกล้มในสภาผู้แทนราษฎร จึงได้มีการนำรายชื่อแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลงพระปรมาภิไธย พรรคสหภูมิเริ่มแสดงบทบาทของตนในรัฐสภาด้วยการเป็นฝ่ายค้านที่สำคัญของรัฐบาลทันที ด้วยการพ่นีก้าล้างกับพรรคประชาธิปไตย พรรคเสรีประชาธิปไตย และพรรคเสรีบูรกร จึงกลายเป็นกลุ่มพรรคการเมืองฝ่ายค้านที่สำคัญในสภาผู้แทนราษฎร และต่อมาได้มีเหตุการณ์ที่ทำให้รัฐบาลตกอยู่ในภาวะคลอนแคลนมากขึ้น เพ็ญ อันชุธูทธิได้กล่าวว่า "บรรดา ส.ส.ผู้หิวเงินผลมาจากพรรคเสรีม้งนักศึกษาเพราะน้อยเนื้อต่ำใจ ที่เลื่อมล้ำต่ำสูงกันบ้าง เพราะเห็นว่าพรรคสหภูมิจะดักดวงได้ดีกว่าบ้างต่างก็กระโจนออกมาสู่พรรคสหภูมิเป็นทิวแถว ทั้งนี้เพราะรู้ว่าพรรคนี้อยู่ในความอุปการะของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และให้การสนับสนุนกันอย่างลับๆตั้งแต่ก่อตั้งเป็นต้นมา ก็ยังทำให้ ส.ส.เหล่านี้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าจะล้มรัฐบาลได้" (2524: 91)

ดังนั้นการแยกตัวของสมาชิกพรรคเสรีม้งนักศึกษาจึงมีขึ้น ทำให้สรุปสาเหตุของการแยกตัวของสมาชิกออกได้ 3 ประการคือ ประการแรกสมาชิกที่แยกตัวออกมานั้นคงมีความคิดเห็นว่าพรรคเสรีม้งนักศึกษาไม่สามารถที่จะดำเนินตามแนวทางนโยบายและหลักการของพรรคให้บังเกิดผลดีได้บริหารไม่เป็นผลดีต่อประชาชน ประการที่สองเพราะสมาชิกไม่ได้ยึดมั่นในอุดมคติและหลักการ

ของพรรคอย่างจริงจัง เมื่อเกิดการดูแล้วเห็นว่าพรรคเสรีมนังคศิลาขาดความมั่นคง จึงคิดแยกตัวออกมาเสียก่อน และประการที่สาม เมื่อเห็นว่าพรรคเสรีมนังคศิลาไม่สามารถที่จะให้ความเกื้อหนุนสนับสนุนตนได้เหมือนอย่างเดิม สมาชิกประเภทชายตัวก็เริ่มคิดที่จะตีกจากโดยมองดูทางที่จะเข้าไปสังกัดพรรคการเมืองอื่นที่มีอิทธิพลและอำนาจในทางการเงิน (พนม ภัชหน้าย, 2512: 104)

และในวันที่ 15 สิงหาคม 2500 จอมพล ป. ได้ออกหนังสือเวียนตามมติคณะรัฐมนตรีให้รัฐมนตรีทุกคนถอนตัวจากการค้าและอุตสาหกรรมทั้งหมดทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชนภายในเดือนสิงหาคม 2500 รัฐมนตรีคนใดปรารถนาจะอยู่ในตำแหน่งการค้าก็ให้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี คำสั่งนี้มีผลกระทบต่อกระทั่งถึงผลประโยชน์ของนักการเมืองและฝ่ายทหารเป็นอย่างมาก เพราะนักการเมืองและทหารหลายคนมีส่วนในบริษัทการค้าและการอุตสาหกรรมของรัฐและเอกชนมาก คำสั่งดังกล่าวจึงได้รับการตอบโต้จากฝ่ายของจอมพลสฤษดิ์ด้วยการประกาศลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่ยอมลาออกจากตำแหน่งข้าราชการและ ส.ส.ประเภทที่ 2 เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2500 และมีรัฐมนตรีลาออกด้วยกันอีก 4 คน ได้แก่ พลโทถนอม กิตติขจร พลโทประภาส จารุเสถียร พลอากาศโทเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร และพลตรีศิริ ศิริโยธิน (สยามนิกร 21 สิงหาคม 2500) จอมพลสฤษดิ์ได้ให้ทรคนะในกรณีนี้ว่า

" รัฐมนตรีบางคนในรัฐบาลนี้ไม่เป็นที่พอใจของประชาชน ผมบอกแล้วว่าถ้ามีรัฐมนตรีประเภทนี้อยู่ในรัฐบาล ผมก็ไม่ขอเป็นรัฐมนตรีด้วย อย่างคิดว่าผมหวังการค้า เพราะถ้าทำกันจริงๆ ผมไม่จำเป็นต้องออกจากรัฐมนตรี ตั้งนายแมวอะไรเป็นตัวแทนการค้าก็ได้ผมคุมอยู่ข้างหลังใครจะทำไม แต่ที่ผมลาออกเพราะมันเป็นโรคเจ็บที่หัวใจ " (แมน มนต์เมศรี, 2524: 635)

จอมพล ป. ได้ทำการยับยั้งใบลาออกดังกล่าวและเดินทางไปพบจอมพลสฤษดิ์ เพื่อเกลี้ยกล่อมให้ถอนใบลาออก แต่จอมพลสฤษดิ์ยืนยันในเจตนาเดิมไม่ขอเปลี่ยนแปลง จึงหาวิธีแก้แค้นด้วยการให้พรรคสหภูมิเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ

พรรคสหภูมิในฐานะพรรคฝ่ายค้านได้วางแผนเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลโดยรวมกับพรรคการเมืองฝ่ายค้านอื่นๆ หลังจากที่รัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินได้เพียง 6 เดือน คือในวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2500 ก็ถูกชักฟอกในสภาฯ โดยการยื่นญัตติให้เปิดอภิปรายทั่วไปตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา 75 โดยไม่มีการลงมติ แต่การที่ฝ่ายค้านไม่ขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา 76 ก็เพราะมีข้อจำกัดอยู่ที่จำนวนสมาชิกในการยื่นญัตติไม่เพียงพอ มาตรา 75 นั้นต้องการสมาชิกเพียง 1 ใน 5 ก็สามารถยื่นญัตติได้ แต่มาตรา 76 ต้องการสมาชิกรับรองถึง 1 ใน 3 ก็คือ 96 คน แต่สมาชิกที่ร่วมลงนามในขณะนั้นมีเพียง 68 คนเท่านั้น จึงไม่สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ และ

การเปิดอภิปรายทั่วไปมาตรา 75 ที่ฝ่ายค้านร่วมกันยื่นมีข้อความ 9 ข้อ คือ

1. รัฐบาลนี้ไม่สามารถรักษากฎหมายของบ้านเมือง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย และได้มีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพขึ้นในประเทศ
2. รัฐบาลบริหารงานคลังของประเทศไปในทางที่ไม่ชอบ ทำให้ฐานะทางการคลังของประเทศเสื่อมโทรม จนก่อให้เกิดหนี้สินพอกพูนมากขึ้น
3. รัฐบาลนี้ไม่สามารถบริหารกิจการด้านต่างประเทศตามที่แถลงไว้ และไม่สามารถดำเนินการด้านการค้าต่างประเทศโดยอิสระ ทั้งไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน
4. รัฐบาลนี้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้เป็นผลดีแก่ประชาชน
5. รัฐบาลนี้ไม่สามารถเพิ่มระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ตามที่แถลงไว้ จึงไม่มีนโยบายที่จะลดค่าครองชีพของประชาชน
6. รัฐบาลนี้ไม่สามารถดำเนินการในทางเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศ และประชาชน
7. รัฐบาลนี้ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน ทั้งยังส่งเสริมให้มีการคอร์รัปชันมากขึ้น
8. รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดนี้ไม่รักษาสัจจะวาจาที่กล่าวไว้ จนเป็นเหตุให้เสื่อมความนิยมเชื่อถือจากประชาชน
9. ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนี้ได้สื่อสำแดงว่า ไม่รับผิดชอบต่อประชาชน และไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตย

เรื่องที่สำคัญในการเปิดอภิปรายทั่วไปในครั้งนี้ ปรากฏว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมเลื่อมใสสนับสนุนเป็นทุนอยู่แต่ด้วยการเปิดอภิปรายทั่วไปของผู้แทนฝ่ายค้านจึงได้รับความสนใจจากประชาชนมากมายเป็นพิเศษ (พจนานุกรม 2512 : 83) ก็คือเรื่องที่ฝ่ายค้านเห็นว่ามียุคคลบางคนและหนังสือพิมพ์บางฉบับได้กระทำไปในเชิงหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการอภิปรายในครั้งนี้โดยตรงก็คือพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เพราะข้อความของนายพีร์ บุนนาคได้กล่าวหาคหังถึงการกระทำในลักษณะหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ที่มีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ถึงแม้จะเป็นความจริงหรือไม่ก็ตาม ข้อความดังกล่าวเท่ากับเป็นการประนามพฤติกรรมของพลตำรวจเอกเผ่าให้ได้รับความเสื่อมเสียในสายตาของประชาชนโดยทั่วไป และเป็นการเพิ่มความเกลียดชังในตัวของพลตำรวจเอกเผ่าให้เพิ่มมากขึ้น นายพีร์ บุนนาค ส.ส.จังหวัดสุพรรณบุรีได้กล่าวว่า

- " ในการประชุมพรรคเสรีมนังคศิลาบ่ายโมงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ แจ้งต่อที่ประชุมว่าในหลวงทรงมอบเงิน 700,000 บาทให้ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชกับนายควง อภัยวงศ์เล่นการเมืองในพรรคประชาธิปัตย์ และในการประชุมวางแผนประกาศภาวะฉุกเฉินเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2500 พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้เสนอที่ประชุม ให้มีการจับกุมในหลวงและ รัฐมนตรีบางคน " (แมน มนต์เมศรี, 2524: 640)

คำอภิปรายที่กล่าวถึงในหลวงทำให้ ส.ส. หลายคนเล่นงานนายพิร้อย่างหนัก ถือว่าเป็นการหมิ่นพระบรมเชษฐาภาพ และเป็นการพูดที่เลื่อนลอยไม่มีหลักฐานแน่ชัด และให้นายพิร้อ่อนคำพูดในเวลาต่อมา การเปิดอภิปรายในครั้งนี้ใช้เวลา 2 วัน ซึ่งการอภิปรายเต็มไปด้วยความรุนแรง แต่ไม่มีผลต่อรัฐบาลในเวลาอันรวดเร็ว เพราะเมื่อมีการลงมติรัฐบาลก็ชนะด้วยคะแนนเสียง 132 : 70 ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะชนะด้วยคะแนนเสียงโดยเฉียดก็ตาม ก็ไม่สามารถสร้างความกระฉ่างในสายตาประชาชนถึงการซักฟอกของฝ่ายค้านได้ แต่ก็มีผลให้เสถียรภาพของรัฐบาลสั่นสะเทือน

จอมพล ป. เริ่มแน่ใจจากเหตุการณ์ที่ผ่านมามากครั้งต่อพฤติกรรมของจอมพลสฤษดิ์ที่ไม่ประสงค์ดีต่อรัฐบาลตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ก็คือการลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล ซึ่งจอมพล ป. ไม่สามารถยับยั้งได้ และที่สำคัญก็คือการเปิดอภิปรายทั่วไป ที่พรรคสหภูมิในความอุปการะของจอมพลสฤษดิ์ร่วมกับพรรคฝ่ายค้านอื่นๆ ดำเนินการซักฟอกรัฐบาล

การรัฐประหาร 16 กันยายน พ.ศ. 2500

ในวันที่ 5 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์ ทรนัรัชต์ได้ขึ้นใบลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลา แต่ไม่ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และที่ต้องลาออกก็เพราะต้องการทำเป็นตัวอย่างในการแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมือง ถ้าจะเป็นข้าราชการประจำก็ต้องออกจากตำแหน่งข้าราชการการเมือง หรือถ้ามีตำแหน่งการเมืองต้องออกจากข้าราชการประจำ และให้เหตุผลว่า "ผมจะอยู่ไปทำไม อยู่ก็ไม่เห็นเขาปรึกษาหารืออะไรด้วย เวลาเขาประชุมที่ไรก็นั่งฟังเฉยๆ" (มนูญ บริสุทธิ์, 2521: 355) การลาออกจากคณะรัฐมนตรีของฝ่ายทหารมีผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลกำลังประสบปัญหาทางการเมืองอย่างหนัก จากวิกฤติศรัทธาจากประชาชนในการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ที่ผ่านมา (ขจักษ์ บุรณพัฒน์, 2511: 159) 10 กันยายน 2500 มติของคณะทหารได้ตกลงให้ทหารที่ดำรงตำแหน่ง ส.ส.ประเภทที่ 2 ที่สังกัดพรรคเสรีมนังคศิลา ให้ขึ้นใบลาออกจากสมาชิกภาพของพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งเป็นจำนวน

ถึง 46 ราย โดยอ้างการเป็นสมาชิกประเภท 2 ที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯแต่งตั้ง ไม่สมควรสังกัดพรรคการเมือง ต่อมาได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 61 คนและ 96 คนตามลำดับ

การลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีของฝ่ายทหาร และการลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลา ทำให้มีผลกระทบต่อฐานะและเสถียรภาพของรัฐบาลมาก จนรัฐบาลไม่สามารถดำเนินวิถีทางการเมืองต่อไปได้เนื่องจากสมาชิกที่เหลือผู้มีจำนวนไม่เพียงพอ ฐานะทางการเมืองของจอมพล ป. และพรรคเสรีมนังคศิลาอยู่ในภาวะวิกฤติ และในวันที่ 11 กันยายน 2500 คณะรัฐมนตรีได้ประชุมที่ทำเนียบรัฐบาลหลังจากรัฐมนตรีกลับหมดแล้ว พลตำรวจเอกเผ่าได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และตำแหน่งทางการเมืองอื่นๆ โดยจะขออยู่ในตำแหน่งประจำเพียงตำแหน่งเดียวคือตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ด้วยเหตุผลต้องการให้เป็นไปตามเจตจำนงของจอมพล ป. (สารเสรี 12 กันยายน 2500) หนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวการลาออกของพลตำรวจเอกเผ่าอย่างเกรียวกราว แต่ได้รับการปฏิเสธจากตัวของพลตำรวจเอกเผ่าเอง ทั้งนี้ นายถนอม จันทรมเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกมาแถลงว่าพลตำรวจเอกเผ่าได้ลาออกจริง "ข้าพเจ้าเป็นผู้พิมพ์ใบลาออกของพลตำรวจเอกเผ่า และเป็นผู้นำใบลาออกของพลตำรวจเอกเผ่า ไปยื่นต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 กันยายน ใบลาออกนั้นท่านนายพลตำรวจเอกเผ่าลาออกจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย" (โทรรายวัน 13 กันยายน 2500)

และในวันที่ 12 กันยายน 2500 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯให้ความเป็นรัฐมนตรีที่ประกาศลาออกคือจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลตรีศิริ ศิริโยธิน พลโทถนอม กิตติขจร พลโทประภาส จารุเสถียร และพลอากาศเอกเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา 87 หลังจากที่ยอมพลสฤษดิ์ได้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการแล้ว ท่ามกลางความผันผวนทางการเมืองซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ บรรยากาศทางการเมืองเริ่มตึงเครียดขึ้น จอมพลสฤษดิ์ได้เรียกคณะรัฐประหารประชุม ที่ประชุมมีความคิดเห็นว่าต้องให้พลตำรวจเอกเผ่าพ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และให้เดินทางไปอยู่ต่างประเทศ (พิมพ์ไทย 12 กันยายน 2500) ต่อมาได้ทำหนังสือยื่นต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ขอให้รัฐบาลลาออกและขอให้สภาผู้แทนราษฎรจัดตั้งรัฐบาลใหม่ตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ และขอให้พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์พ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน เนื่องจากกระแสข่าวของคณะรัฐประหารระบุว่าจอมพล ป. ได้ตั้งเงื่อนไขว่าจะเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในคณะรัฐบาลแต่ขอเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป ส่วนพลตำรวจเอกเผ่าก็เล่นแง่ว่าจะสละตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและเลขาธิการพรรคเสรีมนังคศิลา แต่ขอตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจเอาไว้ คณะรัฐประหารจึงได้ยื่นหนังสือดังกล่าว (สารเสรี 14 กันยายน 2500)

ภายหลังจากที่จอมพล ป. ได้อ่านคำขาดของคณะรัฐประหารต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีแล้ว และกล่าวถึงข้อเสนอของฝ่ายคณะรัฐประหารขอให้ถือว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว แต่รัฐมนตรีบางคนมีความคิดเห็นว่า

"รัฐบาลไม่ควรรับข้อเสนออันไว้วางใจ เพราะรัฐบาลชุดนี้ทำหน้าที่บริหารประเทศด้วยความเห็นชอบของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายข้างมากตามวิถีระบอบประชาธิปไตยถ้าหากไปยอมรับฟังเสียงของสมาชิกประเภทที่ 2 ฝ่ายทหารอันเป็นเสียงข้างน้อยก็เท่ากับแสดงถึงความอ่อนแอว่า รัฐบาลอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือการควบคุม คณะรัฐประหารมิใช่อยู่ในความควบคุมของประชาชน"(ชาวไทย 13 กันยายน 2500)

จอมพล ป. ได้ทำการประนีประนอมด้วยการให้คำมั่นสัญญาว่าจะไม่ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และจะจัดตั้งรัฐบาลตามวิถีแห่งรัฐธรรมนูญ ต่อจากนั้น จอมพล ป. ได้นำใบลาออกของพลตำรวจเอกเผ่า่านในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีความว่า "ข้าพเจ้าขอลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และอธิบดีกรมประมวลราชการแผ่นดิน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่ว่าข้าราชการประจำกับการเมืองต้องแยกออกจากกัน" พลตำรวจเอกเผ่าได้ถูกขึ้นชี้แจงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า "กระผมขอยืนยันด้วยเกียรติยศว่า ขอลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ตามคำแนะนำของคณะรัฐประหารเพื่อนำกระผม ส่วนตำแหน่งอื่นๆทางการเมืองและของพรรคของกระผมขอสงวนของกระผมไว้ ที่กล่าวนี้ด้วยความสุจริตใจ" (กชช. ๖/2500/4)

ในช่วงเวลาดังกล่าวก็ได้มีจดหมายลับจากพลเอกกฤษณ์ สีวะรา มาถึงพลตำรวจเอกเผ่าและขอร้องไม่ให้ลาออกจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ เลขาธิการรัฐประหาร และพรรคเสรีมนังคศิลา ให้อดทนและกล่าวว่าพลตำรวจเอกเผ่ายังมีพรรคพวกที่คอยสนับสนุนอยู่(ชีวิต สวนสุคนธ์, 2525: 115)เหตุการณ์ได้กลับตึงเครียดอีกครั้งหนึ่งเมื่อจอมพล ป. ได้แจ้งแก่คณะทหารที่รอฟังคำตอบในตอนบ่ายของวันเดียวกันว่าตนเองจะไม่ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐประหารได้ประชุมกันและมีมติให้ยืนยันตามข้อเสนอเดิมทั้งสองข้อคือ ให้คณะรัฐบาลลาออกทั้งชุดและให้พลตำรวจเอกเผ่าพ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ จอมพล ป. ได้โทรศัพท์มาตามจอมพลสฤษดิ์และ ส.ส. ประเภทที่ 2 ไปร่วมหารือที่ทำเนียบรัฐบาล ในที่ประชุมจอมพล ป. ได้แจ้งให้แก่คณะทหารทราบว่า พลตำรวจเอกเผ่าสงวนตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไว้ และขอให้หลวงชาติตระการโกศลเป็นอธิบดีกรมตำรวจแทน และแจ้งอีกว่าจอมพล ป. จะแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีใหม่เอง และขอให้เห็นใจถ้านายกรัฐมนตรีลาออกต้องตั้งนายกใหม่ ซึ่งจอมพล ป. คิดว่าคณะรัฐประหารจะตั้งตนเองอีก แต่เป็นการยุ่งยากที่จะทรงพระกรุณาแต่งตั้ง เพราะต้องขอความไว้วางใจจากสภาฯ จึงขอให้ถือเป็นเรื่องภายในครอบครัวแก้ไขกันเองดีกว่า คณะรัฐประหารจึงได้เชิญ

ว่าควรลาออกตามวิถีทางรัฐธรรมนูญดีกว่า(กษฯ ๗/2500/4) จอมพล ป. ได้กล่าวว่ายบายเมื่องการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะจะทำให้กระทบกระเทือนถึงความเชื่อถือต่างประเทศ และกล่าวแสดงความยินดี ที่จะให้คณะรัฐประหารปรับปรุงคณะรัฐมนตรีเสียใหม่ ส่วนการลาออกนั้นจะให้คำตอบในวันต่อไปหลังจากเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อรายงานสถานการณ์ ซึ่งที่จริงแล้วจอมพล ป. เข้าเฝ้าในหลวงก็เพื่อกราบบังคมทูลขอพระบรมราชโองการปลดจอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ออกเสียจากนายทหารระดับสูงในคณะรัฐบาลและตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก แต่ไม่ได้รับพระราชคำวิเห็นชอบจากในหลวง (เฉลิม มถิตา, 2518: 176) คณะรัฐประหารได้ให้ความเห็นว่าจอมพล ป. ควรจะยอมแพ้พวกเดียวกันดีกว่าไปแพ้ในสภาฯ หลังจากการประชุมสิ้นสุดลง จอมพล ป. ได้ขอไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พลโทประภาส จารุเสถียรได้ออกมาให้สัมภาษณ์แก่หนังสือพิมพ์ ซึ่งนักข่าวได้สอบถามถึงการกระทำของคณะรัฐประหารที่บีบบังคับให้รัฐบาลลาออกว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย พลโทประภาส ได้กล่าวถึงคำพูดของจอมพล ป. ว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัวนั้น "การกระทำดังกล่าวจะผิดกฎหมายหรือไม่นั้น ขอให้ฝากถามประชาชนด้วยว่าผิดกฎหมายหรือไม่" (เฉลิม 17 กันยายน 2500) หลังจากการเข้าเฝ้าในหลวงแล้ว ได้เรียกประชุมพรรคเสรีมนังคศิลา และได้ประชุมกันอย่างเคร่งเครียดโดยมีตำรวจสันติบาลคอยคุ้มกันอย่างเข้มแข็ง ภายหลังจากการประชุมได้เสร็จสิ้นลงท่าทีของรัฐบาลเริ่มแข็งกร้าวขึ้น ด้วยการให้นายประสิทธิ์ ชูพินิจ ส.ส.กำแพงเพชร เป็นผู้ออกมาแถลงแก่หนังสือพิมพ์เมื่อเวลา 18.00 น. นายประสิทธิ์ได้ชี้แจงว่า

" จอมพล ป. ได้แจ้งที่ประชุมทราบว่า รัฐบาลจะไม่ยอมออกเด็ดขาด การที่จะอยู่หรือจะลาออกนั้นต้องให้เป็นไปตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ เราเล่นการเมืองในระบบรัฐสภา ส่วนการไม่ยอมของทหารนั้นให้ถือเป็นเรื่องภายในครอบครัว และจะปรับปรุงคณะรัฐมนตรีโดยเร็วที่สุด และสมาชิกพรรคนั้นทุกคนได้สนับสนุนให้จอมพล ป. สู้อย่างไม่คิดชีวิตในการรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลไว้ เพราะพูดถึงเรื่องในรัฐสภาแล้วเสียงของมนังคศิลาก็มีมาก ส่วน ส.ส.ประเภทที่ 2 ที่ลาออกไปจะได้ตั้งเพิ่มโดยด่วน " (เฉลิม 17 กันยายน 2500)

ส่วนท่าทีของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ต่อปฏิกิริยาของฝ่ายคณะรัฐประหารในครั้งนี้ ได้มี พลตำรวจเอกเผ่าพร้อมด้วยอัครวิญญู และ ส.ส.สมาชิกพรรคฯ ชั้นคนสนิทได้เปิดประชุมลับขึ้นที่โรงแรมเอราวัณ โดยได้กำหนดแผนในการประชุมดังนี้คือ

1. จะยกกำลังตำรวจรถถึงเข้ารักษาสถานที่ราชการทุกแห่ง

2. ตัดสายโทรศัพท์ในกรุงเทพฯ
3. คุมการไปรษณีย์ สถานีวิทยุ
4. ให้ตำรวจห้องที่เข้าจับกุมบรรณาธิการโทรรายวัน และสารเสรีไปขังไว้ในโรงแรมเอราวัณ

5. ให้ตำรวจกองปราบเข้าจับกุมทหารคนสำคัญ รวมทั้ง ส.ส.ประเภท 2 ทั้งหมดที่ขึ้นคำขาดต่อรัฐบาลในเวลา ตี 3 เมื่อจับได้หมดแล้วให้นำมาขังไว้ในห้องชั้นบนของโรงแรมเอราวัณชั้นที่ 3 ที่เปิดห้องไว้แล้ว 100 ห้อง

6. ตั้งข้อหาคนเหล่านั้นว่า เป็นกบฏตามมาตรา 113 ขู่บังคับรัฐบาลและข้อหาอื่น
7. ตั้งตำรวจชายแดน ตำรวจพลร่มทุกค่ายเตรียมพร้อมไว้ตั้งแต่เที่ยงวัน และเรียกนายสิบตำรวจเข้ามารวมพลที่สนามกีฬาแห่งชาติ 200 คน โดยทำที่ว่างมาอบรม
8. เวลาที่ลงมือคือ ตี 2 วันที่ 17 กันยายน 2500

ส่วนแผนการในการดำเนินการนั้น ทางตำรวจจะให้อันธพาลก็บางชื่อจุดไฟเผา พระนคร ในเวลาไฟไหม้ทหารที่ ป.ต.อ. และกองยานเกราะก็จะออกไปดับไฟ การที่ให้ทหารออกไปดับไฟก็เพื่อป้องกันการต่อสู้ ส่วนพลตำรวจเอกเผ่าจะตั้งกองบัญชาการอยู่ที่กรมตำรวจ แต่แผนการจับกุมบุคคลสำคัญดังกล่าวได้ถูกจอมพลสฤษดิ์ล่วงรู้และกระทำการปฏิบัติคั่นหน้าเสียก่อน ส่วนแผนการที่ได้ดำเนินการในระยะยาวนั้น พลตำรวจเอกเผ่าให้การขยายอำนาจเรื่อยมาเริ่มต้นด้วยการจัดตั้งกรมประมวลราชการขึ้น และมีนายตำรวจชั้นอัศวินคู่ใจเป็นผู้ควบคุมดูแลได้แก่พันตำรวจเอกพุด บุรณสมภพ ทำหน้าที่เป็นกรมสืบสวนความเป็นไปและความเคลื่อนไหวต่างๆในทางการเมือง และได้รับผลสำเร็จด้วยดีเนื่องจากมีเครื่องมือที่ทันสมัยในการทำจารกรรมการตบคักฟังทางโทรศัพท์ โดยตัวพันตำรวจเอกพุดเองได้ถูกส่งไปปฏิบัติงานทางด้านนี้โดยเฉพาะ(พุด บุรณสมภพ, 2524: 166) นอกจากนั้นยังมีแผนการกระจายกำลังไปตามชนบทและกุมจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญๆของประเทศ และยังปรับปรุงหน่วยคอมมานโดหรือกองปราบปรามสามยอดให้มีประสิทธิภาพ คือมีความสามารถในการเคลื่อนกำลังได้โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพื่อความสะดวกในการจู่โจม อีกทั้งยังมีการสะสมกำลังไว้ในกรุงเทพฯ ด้วยการจัดตั้งโรงเรียนสอบสวนกลางคืน ด้วยการเรียกนายตำรวจทั่วประเทศจังหวัดละ 1 คนหรือ 2 คนเข้าทำการอบรมสอบสวน เมื่อพลตำรวจเอกไสว ไสวแสนยากรขึ้นมาเป็นอธิบดีกรมตำรวจต่อจากพลตำรวจเอกเผ่า จึงได้สั่งให้ยุบโรงเรียนดังกล่าว (กชช จ/500/4)

อย่างไรก็ตามแผนการทำรัฐประหารของพลตำรวจเผ่าไม่อาจเป็นจริงขึ้นมาได้ก็ด้วยฝ่ายข่าวของจอมพลสฤษดิ์ได้รายงานแผนการส่งตำรวจกระจายกำลังจับจอมพลสฤษดิ์กับคณะที่ยกทัพ

ตาออกจากรัฐบาลรวม 58 นาย ภายในเวลา 03.00 น. ของวันที่ 17 กันยายน 2500 ด้วยข้อหาทมิฬ
 ด้วยเหตุนี้จอมพลสฤษดิ์จึงตัดสินใจทำการรัฐประหาร และได้เรียกประชุมนายทหาร
 โดยมีคำสั่งให้ออกไปปฏิบัติภารกิจตามแผนที่เรียกว่า แผนราเมศวร โดยบุกเข้ายึดสถานที่สำคัญ เช่น
 สถานีวิทยุกระจายเสียง ที่ทำการโทรศัพท์ ไฟฟ้า ประปา และปิดกั้นเส้นทางของเมืองหลวงทั้ง
 ทางบก ทั้งทางน้ำ ทางอากาศ ส่วนอีก 2 จุดพิเศษที่เป็นชุมก้ำถึงของพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์
 ก็คือจุดแรกเป็นกองปราบสามยอด อันเป็นที่ทำการของบรรดาอัสวีนิญ์ทั้งหลาย และมีก้ำถึงอาวุธที่
 ทันสมัยทัดเทียมกับฝ่ายทหาร และได้ขนอาวุธของหน่วยคอมมานโดกลับไป อีกจุดหนึ่งได้แก่ชุม
 ก้ำถึงใหญ่ที่สุดเรียกว่ากองบัญชาการกองพันตำรวจ คือวังปารุสกวัน การเข้ายึดวังปารุสกวันเป็นไป
 อย่างง่ายดาย โดยที่ฝ่ายตำรวจไม่ทันได้ต่อต้านเพราะกองพลที่ 1 อยู่ใกล้กับวังปารุสกวันมาก พริบ
 คาเดียวทหารก็เข้าไปปิดกั้นได้หมด กองทัพตำรวจทั้งฝ่ายกองปราบ ตำรวจท้องที่ และตำรวจรถถัง
 กลายเป็นอัมพาตไปทันที และในเวลา 0.05 น. ของวันที่ 17 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์ได้ออก
 แถลงการณ์ถึงเหตุผลในการเข้ายึดอำนาจ โดยอ้างถึงบ้านเมืองประสบสถานการณ์ยุ่งยาก เวลา
 01.00 น. ได้ออกแถลงการณ์ฉบับที่ 2 แจงว่าได้เข้ายึดสถานที่สำคัญๆ ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้วและใน
 เวลา 02.10 น. ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร มีใจความว่า

" ประกาศพระบรมราชโองการ แต่งผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร ภูมิพลอดุลยเดช ปร.
 เนื่องด้วยปรากฏว่ารัฐบาลอันมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้
 บริหารราชการแผ่นดินไม่เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ทั้งไม่สามารถรักษาความ
 สงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ คณะทหารซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นหัว
 หน้าที่เข้ายึดอำนาจการปกครองไว้ได้ และทำหน้าที่เป็นผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร
 ข้าพเจ้าจึงขอตั้งจอมพลสฤษดิ์ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ประกาศ ณ วันที่ 16 กันยายน
 2500 " (เฉลิมถ์ 18 กันยายน 2500)

และในเวลา 02.47 น. จอมพลสฤษดิ์ได้ออกประกาศเรียกจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 จอมพลเรือหลวงยุทธศาสตร์โกศล และพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ มารับความเข้าใจที่กอง
 บัญชาการทหารที่หอประชุมกองทัพบกโดยด่วน และรับรองความปลอดภัยให้แก่บุคคลทั้ง 3 จอม
 พล ป. ได้ปฏิเสธประกาศดังกล่าวโดยเดินทางหลบหนีออกนอกประเทศพร้อมด้วยพันตำรวจโท
 จอมพล โลหะชาละ มุ่งสู่ถนนสุขุมวิทเข้าสู่จังหวัดตราด แล้วเช่าเรือจากเกาะช้างไปยังกัมพูชา
 เจ้านโรดมสีหนุภักดิ์กับกัมพูชาได้ส่งเรือกับทหารจำนวนหนึ่งมารับและอารักขาให้เข้าพักอย่างดีใน
 กัมพูชา หลังจากนั้นจอมพล ป. ได้เดินทางร่อนไปยังญวน อินเดีย และได้ถึงแก่กรรมที่กรุง
 ไทเกียว ประเทศญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2507 รวมอายุได้ 67 ปี (เสน่ห์ ศรีเมือง, 2517: 495)

ในที่สุตพลตำรวจเอกฆ่าได้เข้ามาขอตัวในเวลา 03.00 น ของวันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2500 หลังจากการประเมินสถานการณ์และตรวจสอบแล้ว พบว่ากำลังหน่วยสำคัญๆตกอยู่ในการควบคุมของทหารเป็นที่เรียบร้อย ทั้งที่วังปารุสกวันและที่กองปราบสามยอด คงเหลือแต่ตำรวจห้องที่ ซึ่งไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ หลังจากฝ่ายคณะรัฐประหารเป็นฝ่ายมีชัยโดยไม่เสียเลือดเนื้อจอมพลสฤษดิ์ได้เปิดให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ถึงปัญหาสำคัญหลายอย่างเช่นบุคคลที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรี การยุบสภา และการเนรเทศพลตำรวจเอกฆ่า ในเรื่องการเนรเทศพลตำรวจเอกฆ่านั้นจอมพลสฤษดิ์ได้กล่าวไว้ว่า " พลตำรวจเอกฆ่าได้เข้ามาขอตัว มาก็มาพูดอย่างเพื่อน ฎไม่ได้ไปไหน นั่งกินเหล้าอยู่ตรงนี้ จะเอาอย่างไรก็เอา " (เฉลิมมณี 17 กันยายน 2500) และหลังจากการตกลงกับพลตำรวจเอกฆ่าแล้วเห็นสมควรให้พลตำรวจเอกฆ่าเดินทางออกนอกประเทศ โดยพลตำรวจเอกฆ่าขอไปอยู่ที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ จอมพลสฤษดิ์ได้มอบหมายให้พลจัตวาภรณ์ สีวะรา ควบคุมตัวพลตำรวจเอกฆ่า ศรียานนท์ พันตำรวจเอกพันศักดิ์ วิเศษภักดี และพันตำรวจเอกพุทธ บูรณสมบัติ ออกจากหอประชุมกองทัพบก ในเวลา 13.30 น. ไปขึ้นเครื่องบินสู่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์(เฉลิมมณี 17 กันยายน 2500)

และในขณะที่อยู่ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์พลตำรวจเอกฆ่า ศรียานนท์ ได้ใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบเดินทางท่องเที่ยวไปตามที่ต่างๆ(จิต วิภาสธวัช, 2503: 648) แต่ยังคงมีข่าวคราวมาบ้างว่าจะกลับมาเล่นการเมืองอีกครั้งหนึ่ง จอมพลสฤษดิ์จึงให้สถานทูตไทยรายงานความเคลื่อนไหวของพลตำรวจเอกฆ่าตลอดเวลา และอีก 3 ปีต่อมาพลตำรวจเอกฆ่า ศรียานนท์ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจวาย เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503 ที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์นั่นเอง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย